

Brexit a jeho vliv na zahraniční obchod ČR

Bakalářská práce

Studijní program:

B6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

Ekonomika a management mezinárodního obchodu

Autor práce:

Dominika Bartošová

Vedoucí práce:

Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Zadání bakalářské práce

Brexit a jeho vliv na zahraniční obchod ČR

Jméno a příjmení: **Dominika Bartošová**
Osobní číslo: E17000468
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Ekonomika a management mezinárodního obchodu
Zadávací katedra: Katedra ekonomie
Akademický rok: **2019/2020**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných otázek.
2. Charakteristika Velké Británie a jejího postoje k evropské integraci.
3. Hlavní příčiny Brexitu, potenciální modely budoucího uspořádání obchodních vztahů Velké Británie a Evropské unie.
4. Obchodní vztahy České republiky a Velké Británie a jejich možný vývoj po Brexitu.
5. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných otázek.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

30 normostran
tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. 2016. *Učebnice evropské integrace*. 4. vyd. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-7485-104-9.
- GOWLAND, David a Arthur TURNER. 2010. *Britain and European Integration since 1945: On the Sidelines*. Abingdon: Routledge. ISBN 978-0-415-32212-6.
- ARMSTRONG, Kenneth A. 2017. *Brexit Time*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-1-108-40127-2.
- ŠMEJKAL, Václav, Olga FRANCOVÁ, Michael KOHAJDA, et al. 2018. *Evropská unie po brexitu: právně-institucionální budoucnost evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-098-4.
- WHYMAN, Philip B. a Alina I. PETRESCU. 2017. *The Economics of Brexit*. New York: Springer Berlin Heidelberg. ISBN 978-3-319-58282-5.
- PROQUEST. 2019. Databáze článků ProQuest [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2019-09-30]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Konzultant: Mgr. Jana Drbohlavová

Vedoucí práce:

Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.
Katedra ekonomie

Datum zadání práce:

31. října 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

31. srpna 2021

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

L.S.

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

29. dubna 2020

Dominika Bartošová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá aktuální problematikou vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Poukazuje na komplikovaný postoj, který země vůči Evropské unii zachovávala už od samého počátku jejího založení, a charakterizuje hlavní příčiny, proč se Britové nakonec rozhodli toto seskupení opustit. Dále stručně popisuje samotný proces vyjednávání brexitové dohody a porovnává možné scénáře uspořádání budoucích vztahů mezi oběma stranami. V závěru práce jsou analyzovány možné dopady Brexitu na světový obchod a cestovní ruch a především na českou ekonomiku a její zahraniční obchod.

Klíčová slova

Brexit, Evropská unie, evropská integrace, Spojené království, migrace, zahraniční obchod

Annotation

The Effects of Brexit on Foreign Trade of the Czech Republic

The bachelor thesis studies the current issue of the United Kingdom's withdrawal from the European Union. It points to the complicated attitude which the country has taken to the European Union since the very beginning of its establishment and it describes the main reasons why the British people ultimately decided to leave it. After that the thesis briefly describes the process of negotiating the Brexit Agreement itself and compares possible scenarios of organizing future relations between the United Kingdom and the EU. At the end of the thesis, possible impacts of Brexit on world trade and tourism and especially on the Czech economy are analyzed.

Key words

Brexit, European Union, European integration, United Kingdom, migration, international trade

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek.....	12
Seznam zkratek.....	13
Úvod.....	14
1 Charakteristika Velké Británie.....	17
1.1 Obyvatelstvo.....	17
1.2 Politický systém.....	18
1.3 Ekonomika.....	18
1.4 Zahraniční obchod.....	22
2 Vývoj evropské integrace.....	23
2.1 Motivace zakládajících států.....	23
2.2 EHS a EURATOM.....	24
2.3 Maastrichtská smlouva.....	25
2.4 Lisabonská smlouva.....	26
3 Postoj Velké Británie k evropské integraci.....	28
3.1 Konflikt s Francií.....	29
3.2 Britské opt-outy.....	29
4 Cesta k referendu a jeho hlavní příčiny.....	31
4.1 Problém imigrace.....	32
4.2 Rozvoj populismu.....	33
4.3 Vyhlášení referenda.....	34
5 Výsledky referenda a průběh vyjednávání.....	36
5.1 Složení voličů.....	36
5.2 Odstoupení Davida Camerona a spuštění článku 50.....	37
5.3 Plán z Chequers a irská pojistka.....	37
5.4 Nová dohoda a přechodné období.....	39
5.5 Odklad Brexitu a odstoupení Theresy May.....	39
5.6 Vystoupení z EU a současné uspořádání.....	40
6 Budoucí uspořádání vztahů s EU.....	42
6.1 Norský model.....	42
6.2 Švýcarský model.....	43

6.3	Kontinentální partnerství.....	43
6.4	Turecký model	44
6.5	Kanadský model.....	44
6.6	WTO model.....	44
6.7	Porovnání modelů	45
7	Důsledky referenda	47
7.1.1	Ekonomika	47
7.1.2	Obchod.....	48
7.1.3	Cestovní ruch	49
8	Dopady Brexitu na Českou republiku.....	51
	Závěr	55
	Seznam použitých zdrojů.....	58
	Seznam použité literatury	58
	Seznam elektronických zdrojů.....	61

Seznam obrázků

<i>Obrázek 1: Ekonomický růst Spojeného království v letech 2010-2018.....</i>	<i>19</i>
<i>Obrázek 2: HDP Spojeného království v letech 2000-2018 .....</i>	<i>20</i>
<i>Obrázek 3: Nezaměstnanost ve Spojeném království v letech 2000-2018 .....</i>	<i>21</i>
<i>Obrázek 4: Míra inflace ve Spojeném království v letech 2000-2018 .....</i>	<i>21</i>
<i>Obrázek 5: Maastrichtský chrám.....</i>	<i>26</i>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Porovnání modelů budoucího uspořádání vztahů UK a EU.....46

Tabulka 2: Nejvýznamnější položky českého exportu do Spojeného království 51

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EMU	Evropská měnová unie
ES	Evropské společenství
ESH	Evropské hospodářské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
HDP	Hrubý domácí produkt
PZI	Přímé zahraniční investice
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UKIP	Strana nezávislosti Spojeného království
USA	Spojené státy americké
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

V červnu roku 2016 občané Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku dostali možnost vyjádřit v národním referendu svůj postoj ke vztahu své země s kontinentální Evropou. Nebylo to přitom poprvé, kdy se národní referendum o členství země v Evropské unii konalo, v roce 1975 se však dvě třetiny hlasujících rozhodly pro setrvání v integračním seskupení. Rozhodnutí přijaté v britském referendu 23. června 2016 proto bylo pro evropskou integraci největším šokem od jejího založení. Není pochyb o tom, že úmysl Spojeného království vystoupit z Evropské unie, známý jako Brexit, je jedno z nejdůležitějších a nejvíce kontroverzních témat moderní britské politiky. Brexit je zcela výjimečná událost, je tomu totiž vůbec poprvé, co se nějaký stát rozhodl z Unie vystoupit, proto přináší značnou nejistotu a celou řadu otázek týkajících se britské společnosti, ekonomiky, politiky, obchodu, bezpečnosti, právního systému, suverenity i mezinárodního postavení.

Cílem bakalářské práce je poukázat na komplikovaný postoj, který Velká Británie k Evropské unii zachovávala už od dob jejího prvotního vývoje a definovat hlavní příčiny, proč se nakonec rozhodla tento složitý vztah ukončit. Hlavními výzkumnými otázkami, na které se práce snaží najít odpověď, je, jak bude vypadat budoucí uspořádání vzájemných vztahů mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií po odchodu země z EU a jaké dopady bude celý proces mít nejen na samotnou Británii a Evropskou unii, ale také na Českou republiku.

Bakalářská práce je rozdělena do osmi kapitol. První z nich se zabývá obecnou charakteristikou Spojeného království a přibližuje čtenářům zemi zejména z hlediska její geografie, politiky a ekonomiky.

Druhá kapitola stručně popisuje vývoj evropské integrace a kroky, které musely být podniknuty, aby mohla vzniknout Evropská unie, jak ji známe dnes. Pokusy o integraci Evropy však probíhaly již od středověku, práce se proto bude zabývat pouze procesem zahájeným v druhé polovině minulého století, kdy časté spory mezi státy evropského kontinentu a spousta válek ukončených životů přiměly tehdejší politiky k úvahám o federalizující se Evropě.

Následuje kapitola třetí, která se zabývá historickým pozadím složitého vztahu mezi Velkou Británií a Evropskou unií. Velká Británie vždy pocítovala k evropskému projektu určitou nedůvěru, proto byl i její vývoj v rámci tohoto seskupení poněkud specifický. Kapitola popisuje důvody pro vstup země do Evropského hospodářského společenství, dlouhodobý konflikt země s Francií a výjimky, které si při podpisu Smlouvy o EU vyjednala.

Čtvrtá kapitola řeší vyústění dlouhodobého napětí mezi Velkou Británií a Evropskou unií, zkoumá hlavní důvody, které k vypsání referenda o vystoupení z Unie vedly, a popisuje, jakou roli v přípravách hlasování sehrála Strana nezávislosti Spojeného království a rozvoj populismu.

Pátá kapitola zkoumá výsledky samotného referenda, složení voličů a následný průběh vyjednávání dohody o vystoupení země z Unie, které trvalo až do začátku roku 2020.

V současné době se Spojené království nachází v tzv. přechodném období, do budoucna však bude nutné vyjednat novou dohodu o uspořádání obchodních a politických vztahů mezi Británií a EU. Touto problematikou se zabývá šestá kapitola, která popisuje několik potenciálních modelů měkkého i tvrdého Brexitu a následně modely porovnává.

Předposlední kapitola řeší, jak Brexit ovlivní britskou a evropskou ekonomiku, vzájemný obchod a cestovní ruch, jedná se však pouze o odhady, jelikož důsledky budou záviset na podmínkách nové dohody a jejich přesný rozsah zatím není možné určit.

Poslední kapitola analyzuje obchodní vztahy mezi Velkou Británií a Českou republikou, pro kterou Británie představuje jednoho z nejvýznamnějších obchodních partnerů, a zkoumá, jak celý proces vystoupení z Unie Českou republiku ovlivní.

Jelikož se jedná o aktuální téma, byla použita především zahraniční literatura a elektronické zdroje z ověřených zahraničních médií. Pro statistické údaje byly

čerpány informace ze statistické databáze společnosti Statista a Českého statistického úřadu.

1 Charakteristika Velké Británie

Spojené království Velké Británie a Severního Irsku je ostrovní stát situovaný na severozápadním pobřeží Evropy. Zahrnuje dva hlavní britské ostrovy a množství menších ostrovů. Historické části Spojeného království Anglie, Wales a Skotsko společně tvoří největší ostrov Spojeného Království zvaný Velká Británie, zatímco Severní Irsko a Irská republika představují druhý největší ostrov, Irsko. Anglie dále zahrnuje souostroví Scilly a ostrov Wight, ke Skotsku patří souostroví Orkneje, Shetlandy a Hebridy a Wales zahrnuje ostrov Anglesey. Celková rozloha Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku činí 242 500 km². Úředním jazykem Spojeného království je angličtina a hlavním městem je Londýn, který leží v jihovýchodní Anglii na řece Temži a je jedním z předních světových obchodních, finančních a kulturních center. (Britannica, 2019)

Země je obklopena z větší části mořem, výjimku tvoří pouze pozemní hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou. Jihovýchodně od Severního Irsku a zároveň západně od Walesu se nachází Irské moře, které odděluje ostrov Velké Británie od Irsku. Podél severozápadního pobřeží Severního Irsku a západního Skotska se rozprostírá Atlantský oceán. Východní strana ostrova je obklopena Severním mořem a na jihu Anglie se nachází Lamanšský průliv, který odděluje Velkou Británii od severní Francie. (Barrow, 2014)

1.1 Obyvatelstvo

V roce 2018 dosáhla britská populace počtu 66 488 991 obyvatel a hustota zalidnění činila 274,8 obyvatel/km². (The World Bank, 2019)

Přibližně 84% obyvatel Spojeného království tvoří Angličané. Mezi další početné národy patří Skotové (8,4 %), Velšané (4,8 %) a Irové (2,9 %). (BusinessInfo.cz, 2019)

Převažujícím náboženstvím ve Spojeném království je křesťanství, kterému dominují Anglikánské církve, v roce 2018 se k němu hlásilo 59,38 % obyvatelstva. Bez náboženského vyznání bylo 24,74 % obyvatel, 5,02 % vyznávalo islám a 1,51 % hinduismus. (BusinessInfo.cz, 2019)

1.2 Politický systém

Státním zřízením je Spojené království konstituční monarchií a parlamentní demokracií. Hlavou státu je panovník, jenž je zároveň formální hlavou vlády a jurisdikce, hlavou anglikánské církve a vrchním velitelem ozbrojených sil Spojeného království. Od roku 1952 zastává tuto funkci Alžběta II. (BusinessInfo.cz, 2019)

Britský parlament je dvoukomorový, skládá se z Dolní sněmovny (House of Commons) a Sněmovny lordů (House of Lords). Členové Sněmovny lordů jsou jmenováni ministerským předsedou. Dolní sněmovnu tvoří 650 členů, z nichž každý zastupuje jeden volební obvod. Faktickou hlavou vlády Jejího Veličenstva je ministerský předseda, který je v konečném důsledku zodpovědný za veškerá politická rozhodnutí. Jeho úkolem je sestavit kabinet z poslanců, kteří jsou členy jeho politické strany. Dále dohlíží na provoz státní správy a vládních agentur, jmenuje členy vlády a je vůdcem Dolní sněmovny. Od července roku 2019 vykonává funkci předsedy vlády Boris Johnson. (GOV.uk, 2019)

Britská ústava je nekodifikovaná, psaná je jen zčásti a je flexibilní, žádný dokument zvaný "Ústava" tedy fyzicky neexistuje. Demokracie ve Spojeném království je založena na aktech parlamentu, historických dokumentech, Evropské úmluvě o lidských právech, rozhodnutích soudů a právních zvyklostech. Případy, pro které neexistuje formální zákon, se řídí soudními precedenty. (Blackburn, 2015)

1.3 Ekonomika

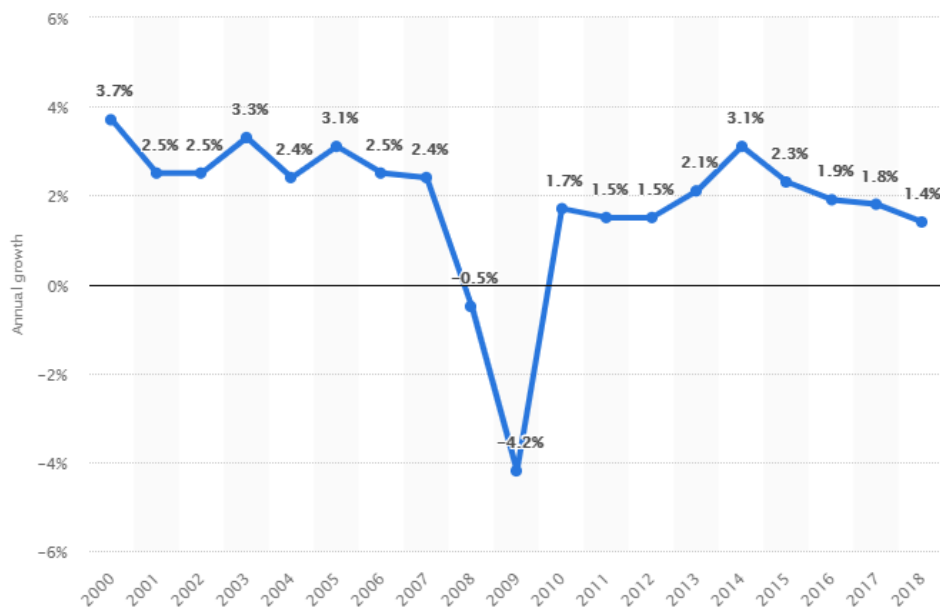
Spojené království má silně rozvinutou, nezávislou ekonomiku, které se dařilo už během průmyslové revoluce v 19. století, k jejímu oslabení došlo až během druhé světové války. Poválečné zotavování probíhalo relativně pomalu a trvalo téměř 40 let. Ke zlepšení ekonomiky přispěl také vstup země do Evropského hospodářského společenství a později do Evropské unie, britské hospodářství po tomto kroku výrazně zlepšilo svou konkurenceschopnost. (Britannica, 2019)

K měření ekonomického zdraví země je používán ukazatel zvaný hrubý domácí produkt (dále jen HDP). HDP zahrnuje hodnotu veškerého zboží a služeb

vyrobených v konkrétní zemi bez ohledu na jejich účel. Celkem se jedná o soukromou a veřejnou spotřebu, investice, vládní výdaje a čistý vývoz. (Clark, 2018)

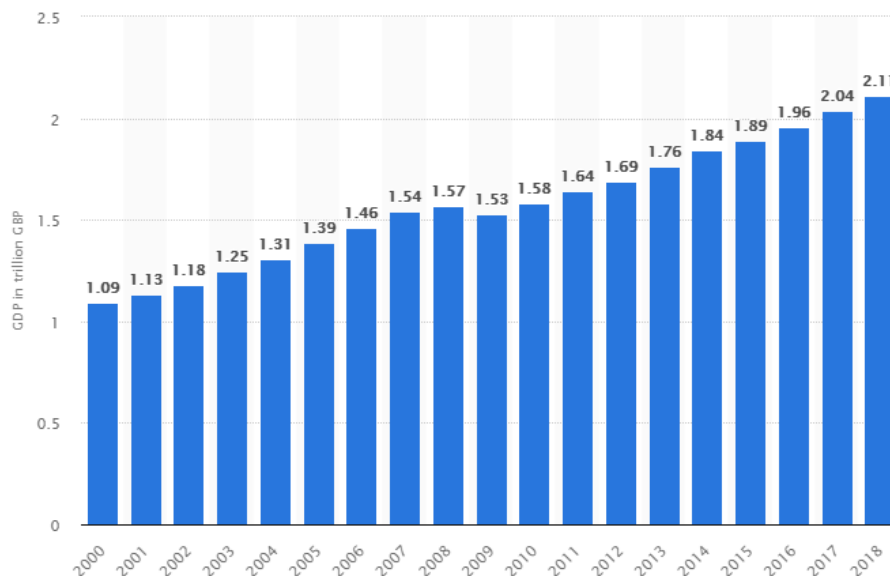
Reálný HDP se ve Spojeném království od osmdesátých let každoročně zvyšoval, pouze třikrát došlo k poklesu. Poprvé tomu tak bylo na začátku devadesátých let, poté však britská ekonomika až do roku 2008 rostla relativně zdravým tempem, jak znázorňuje obrázek 1. V letech 2008 a 2009 došlo k prudkému meziročnímu poklesu britské produkce z důvodu celosvětové recese, od roku 2010 však produkce opět rostla. V období od roku 2011 do současnosti činil průměrný roční růst HDP 2 %. V roce 2018 britská ekonomika vzrostla přibližně o 1,4 %, což je nejpomalejší růst od konce velké recese v roce 2010. (Statista, 2019)

Obrázek 1: Ekonomický růst Spojeného království v letech 2010-2018

Zdroj: statista.com

Jak znázorňuje obrázek 2, hrubý domácí produkt Spojeného království v roce 2018 činil 2,11 bilionu britských liber, ve srovnání s předchozím rokem tedy došlo k nárůstu o přibližně 70 miliard liber. Od roku 2000 do roku 2008 se britský HDP každoročně zvyšoval, s výjimkou již zmíněného období Velké recese, kdy došlo ke snížení britské ekonomiky. Do roku 2010 se HDP zotavil a obnovil svůj stabilní růst. (Statista, 2019)

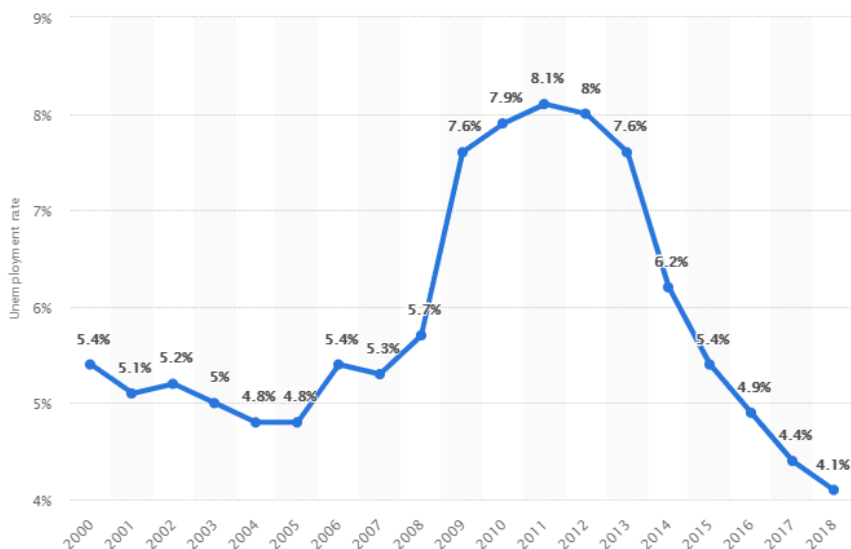

Obrázek 2: HDP Spojeného království v letech 2000-2018

Zdroj: statista.com

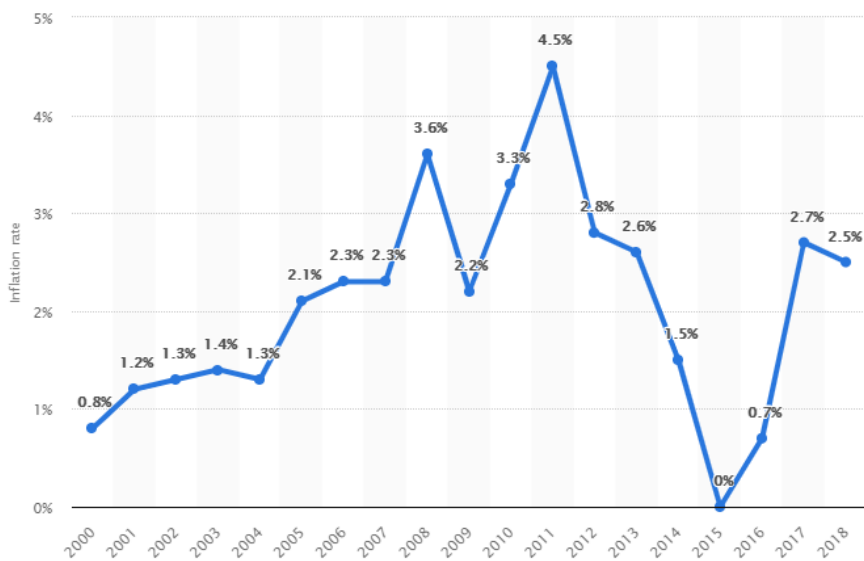
Ekonomika Spojeného království více než kterákoli jiná evropská ekonomika závisí na službách, především na službách finančních, které tvoří 77 % HDP. Průmysl vytváří pouze 12 % HDP, největší zastoupení má průmysl automobilový a letecký, který je v celkovém objemu druhý největší po Spojených státech amerických (dále jen USA). Podíl stavebnictví činí 9 %, zemědělství pak pouhé 1 %. (CzechTrade, 2016)

Dalším klíčovým ukazatelem používaným k analýze prosperity země je nezaměstnanost. Na obrázku 3 je vidět, že v posledních deseti letech byla situace ve Spojeném království nejhorší po Velké recesi v roce 2011, kdy míra nezaměstnanosti dosáhla 8,1 %, od té doby postupně klesá a dostává se zpět na úroveň před rokem 2009. V roce 2018 klesla až na 4,1 %, což je nejnižší míra za posledních více než 19 let. (Office for National Statistics, 2019)

Obrázek 3: Nezaměstnanost ve Spojeném království v letech 2000-2018
Zdroj: statista.com

Posledním ukazatelem je inflace, která je definována jako proces trvalého růstu cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz. Ne každý nárůst cenové hladiny však může být označen za inflaci, musí se jednat o dlouhodobější nepřetržitý růst. Důsledkem inflace je pak oslabení reálné hodnoty peněz, jinými slovy oslabení kupní síly. (Černohorský, Teplý, 2011)

Obrázek 4: Míra inflace ve Spojeném království v letech 2000-2018
Zdroj: statista.com

Jak znázorňuje obrázek 4, v roce 2018 byla průměrná míra inflace ve Spojeném království 2,48 %. V srpnu roku 2019 pak klesla až na 1,5 %, což je nejnižší úroveň od konce roku 2015. Očekává se však, že v nejbližší době míra inflace poroste, jelikož z důvodu útoků na saúdskoarabská ropná zařízení dojde k celosvětovému zvýšení cen pohonných hmot. Pokud by navíc došlo k odchodu Spojeného království z EU bez dohody, pravděpodobně by to vedlo k dalšímu nárůstu inflace kvůli zavádění nových celních tarifů a znehodnocení britské libry. Prognózy britské centrální banky, Bank of England, však předpokládají, že země opustí EU s dohodou. (Goodman, 2019)

Celkově si britská ekonomika vede velmi dobře. Podle výroční zprávy o HDP všech světových ekonomik, kterou každoročně vydává Světová banka, bylo Spojené království v roce 2018 pátou největší ekonomikou světa. (World Bank, 2019)

1.4 Zahraniční obchod

Pro Spojené království je zahraniční obchod důležitým činitelem pro fungování ekonomiky, z hlediska objemu exportu se země v roce 2018 stala 10. největší exportní ekonomikou na světě. Hlavním obchodním partnerem Spojeného království jsou dlouhodobě země EU, na něž připadá celkem 49 % britského zahraničního obchodu. Největšími exportními trhy pro britské zboží byly v letech 2017-2018 Německo, Francie, Nizozemsko, Irsko, Belgie, Lucembursko, Itálie a Španělsko. Mimo EU jsou pak největším obchodním partnerem Spojeného království USA, Čína a Japonsko. (BusinessInfo.cz, 2019)

Mezi nejvýznamnější britské vývozní komodity patří automobily, lékařské a farmaceutické produkty, stroje, ropa, elektronika a chemikálie. Hlavní položkou dovozu byly především automobily, lékařské a farmaceutické produkty, ropa, stroje, oblečení, telefonní a zvukové vybavení, elektronika a kancelářské vybavení. (BusinessInfo.cz, 2019)

2 Vývoj evropské integrace

Určité náznaky pokusů o integraci mohou být spatřeny už v období po druhé světové válce, Evropa byla roztržena a zničená, a nebylo tomu tak poprvé. Evropské dějiny byly poznamenány nekonečnou řadou konfliktů, válek, povstání a náboženských sporů. Válka připravila o život přibližně 40 milionů civilistů a 20 milionu vojáků a ti, kdo přežili, čelili zkáze a zoufalství. Obavy o budoucnost navíc byly podporovány geopolitickým uspořádáním Evropy, jelikož po poválečném uspořádání musela Evropa čelit dvěma sférám vlivu, Východnímu a Západnímu bloku. Východnímu bloku dominoval Sovětský svaz (dále jen SSSR), zatímco západní část Evropy sestávala z liberálních demokracií, které byly podporovány a chráněny USA. Následky druhé světové války a zejména strach z toho, že by se SSSR vzhledem ke své velikosti a hospodářským úspěchům mohl pokusit rozšířit svou sféru vlivu na západ, si vyžádaly rychlou obnovu Evropy. (Lelieveldt, Princen, 2015)

První organizací zajišťující mezinárodní spolupráci mezi zúčastněnými zeměmi bylo Evropské společenství uhlí a oceli (dále jen ESUO). Těžba uhlí a tavba oceli totiž tvořily základ hospodářství poválečných ekonomik, jelikož právě uhlí a ocel představovaly komodity, na kterých byla postavena základní rekonstrukce válkou zničených států. Založením ESUO se tak evropští politici suverénních států vůbec poprvé v historii vzdali části vlastní suverenity ve prospěch společenství více zemí. (Lacina, Strejček, Blížkovský, 2016)

Smlouva o založení ESUO byla podepsána 18. dubna 1951 v Paříži šesticí zakládajících států, mezi které patřily Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko. Řídícím orgánem Společenství byl ustanoven Vysoký úřad, jehož předsedou se stal poradce francouzského ministra zahraničí Jean Monnet. (Plechanovová, 2018)

2.1 Motivace zakládajících států

Země jako Velká Británie nebo například Skandinávské země měly několik politických důvodů, proč se společného evropského projektu neúčastnit, nejsilnějším argumentem však byla relativní nepoškozenost jejich průmyslu a infrastruktury válečnými operacemi. Navíc také pociťovaly určitou nedůvěru k

nadnárodnímu pojetí ESUO. Nejvíce poznamenaná oběma světovými válkami však byla právě šestice zakládajících států, které měly pro založení společného trhu několik motivů. Například cílem Francie byla především definitivní pacifikace Německa. Francouzští politici předpokládali, že z Německa se díky finanční pomoci a hospodářské obnově opět stane silný stát, se kterým může celé ESUO čelit politickým výzvám SSSR a ekonomickému tlaku USA. Francie se navíc díky vlastní geografické rozloze stala politickým lídrem celého seskupení. Již zmíněné Německo naopak vidělo ve společném projektu ESUO šanci na návrat mezi vyspělé státy Evropy a na zlepšení svého mezinárodního postavení, většina politiků a německé veřejnosti totiž trpěla traumatem obrovské historické viny, nálady na celém evropském kontinentu navíc byly v tomto období silně protiněmecké. O napravení vlastní reputace se snažila také Itálie, která se jakožto země poražená v druhé světové válce nacházela v podobné situaci jako Německo. Ostatní zakládající státy, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko, byly navzdory svému statusu neutrálních států v obou světových válkách postiženy materiálně i ztrátou mnoha lidských životů a do ESUO se rozhodly vstoupit zejména z přesvědčení, že vzájemná hospodářská závislost povede ke spolupráci zúčastněných zemí namísto konfliktů. (Lacina, Strejček, Blížkovský, 2016)

2.2 EHS a EURATOM

Jelikož se nadnárodní spolupráce v rámci ESUO osvědčila, začali zástupci zakládajících států na řadě schůzek projednávat návrhy na její další rozšíření, a to především do dalších průmyslových odvětví, jelikož uhlí a ocel postupem času začaly ztrácet na významu, například do oblasti energetiky. Po projednání bylo oznámeno založení dvou nových společenství, Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen EURATOM), které bude zaměřeno na rozvoj jaderné energie a spolupráci ve výzkumu a vývoji jaderného průmyslu, a Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS), jehož cílem bude podpora ekonomické integrace a zavedení volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Smlouvy o založení EHS a EURATOM, tzv. Římské smlouvy, byly podepsány 25. března 1957. (Lelieveldt, Princen, 2015)

Na základě smlouvy o EHS byl tedy stanoven společný trh, který měl sloužit signatářským zemím k postupnému sladování svých hospodářských politik a k vytvoření jednotného hospodářského prostoru s volnou hospodářskou soutěží mezi podniky. Smlouva také odstranila celní poplatky mezi šesti členskými státy a zavedla společný celní sazebník pro dovozy ze zemí mimo EHS. Smlouvou o EHS je také stanovena společná zemědělská politika, společná dopravní politika a společná obchodní politika, další politiky mohou být dle potřeby vytvořeny. (Europa.eu, 2017)

Brzy poté, co Římské smlouvy vstoupily v platnost, se začaly objevovat návrhy na možné sloučení všech společenství. Jednání o sloučení začala v roce 1960 a trvalo dlouhých pět let, než byla tzv. Slučovací smlouva podepsána. K podpisu došlo na mezivládní konferenci 8. dubna 1965 a v platnost smlouva vstoupila 1. července 1967 poté, co byla ratifikována členskými státy. Smlouvou byla společenství ESUO, EHS a EURATOM sloučena do jediného orgánu zvaného Evropská společenství (dále jen ES), který od této chvíle měl jedinou Komisi a Radu. (Laursen, 2012)

2.3 Maastrichtská smlouva

Po sloučení všech orgánů evropských společenství a vzniku ES následovalo první rozšíření, tzv. jižní rozšíření, které proběhlo ve dvou etapách. První etapou bylo připojení Řecka, ke kterému došlo roku 1981. Druhá etapa proběhla v roce 1986, kdy do ES vstoupilo Španělsko a Portugalsko. (Bundeskanzleramt.at, 2018)

Důležitým rokem v historickém vývoji evropské integrace byl rok 1992, kdy politici členských států ES podepsali tzv. Maastrichtskou smlouvu, která vedla ke vzniku celku nazvaného Evropská unie (dále jen EU). Podpisem smlouvy byla spolupráce rozšířena i do oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Nově zavedla také třípilířové uspořádání politik a oblastí EU, které znázorňuje obrázek 5. První pilíř zahrnoval hospodářskou spolupráci členských zemí s nadnárodním principem Evropské unie. Ve druhém pilíři se objevila oblast Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, která byla založena na principu mezivládního rozhodování. Třetí pilíř reaguje na volný pohyb osob a odstranění hraničních kontrol v rámci Schengenského prostoru. Zároveň dochází k

dobudování jednotného vnitřního trhu a posílení pravomocí Evropského parlamentu. (Lacina, Strejček, Blížkovský, 2016)

Obrázek 5: Maastrichtský chrám

Zdroj: eurion.cz

V roce 1995 do EU vstupují Rakousko, Finsko a Švédsko. Ve stejném roce se mělo k členským státům připojit také Norsko, norští občané však tento krok v referendu odmítli. Nejrozsáhlejší rozšíření zažívá EU v roce 2004, kdy do ní vstupuje celkem deset nových států, konkrétně Česká a Slovenská republika, Maďarsko, Polsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Slovinsko, Malta a Kypr. (Info.cz, 2018)

2.4 Lisabonská smlouva

Většina evropských politiků však stála o to, aby fungování EU bylo založeno na ústavní smlouvě, bylo tedy rozhodnuto vyjednat další smlouvu, která byla zpočátku známá jako tzv. reformní smlouva. Koncept smlouvy byl navržen v první polovině roku 2007, tedy v období německého předsednictví EU, dohoda však byla uzavřena až v prosinci téhož roku, tedy v době, kdy EU již předsedalo Portugalsko. Smlouva byla podepsána 13. prosince 2007 v portugalském Lisabonu, stala se tedy známou jako Lisabonská smlouva. V platnost vstoupila 1. prosince 2009. (Laursen, 2016)

Lisabonská smlouva zavedla právní subjektivitu EU a zrušila třípilířovou hierarchii Maastrichtské smlouvy. Jedním z ustanovení Lisabonské smlouvy je, že

Evropská rada se stává institucí, v jejímž čele stojí předseda, který je volen kvalifikovanou většinou europoslanců na funkční období dvou a půl let s možností být zvolen dvakrát po sobě. Smlouva zároveň rozšiřuje pravomoci Evropského soudního dvora a mění rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy. (Laursen, 2016)

V roce 2007 byly do EU zároveň přijaty další dvě jihoevropské země, Bulharsko a Rumunsko, které v současnosti patří k nejslabším ekonomikám Unie. Zatím k poslednímu rozšíření EU došlo v roce 2013, kdy se připojilo Chorvatsko. V současné době má EU 27 členů. (Info.cz, 2018)

3 Postoj Velké Británie k evropské integraci

Obecně platí, že názory na evropský projekt jsou částečně formovány historickou zkušeností daného státu. Například přístup Německa je silně ovlivněn skutečností, že rozpoutalo dvě světové války, proto je EU mezi Němci relativně populární díky své roli stavidla nacionalismu. Pro Francouze, jejichž státnost byla ve 20. století opakovaně ohrožována, je evropská integrace podobným lákadlem jako pro Němce, krotí totiž soupeření států a udává pravidla a řád honbě za ekonomickou a politickou dominanci na kontinentu. Pro postkomunistické státy typu Polska a pobaltských republik evropská integrace vedle hmatatelných výhod, jež zemím přináší, značí také příslušnost k Západu a odmítnutí ruské dominance. (Kirchick, 2018)

Žádný z těchto aspektů ale nemá velký význam pro Velkou Británii. Na rozdíl od většiny zemí na kontinentu má Velká Británie pozitivní zkušenost s nezávislostí, takže odvolávání se na temnou minulost Evropy pro ni ztrácí na přesvědčivosti. Na rozdíl od Němců a jejich třetí říše, porevolučních Francouzů nebo obyvatel východní Evropy podřízených sovětskému impériu nemuseli Britové v moderních dějinách nikdy snášet totalitu nebo okupaci cizí armádou. Britové tudíž jakékoli řízení vlastní země odněkud zdaleka vnímají se zvýšeným podezřením, jelikož věří, že si dokážou vládnout sami. Británie proto nikdy nebyla nadšeným účastníkem projektu evropské integrace a nebyla celkem vzato přesvědčena ani o širším politickém programu tohoto nadnárodního útvaru, vnímala ho především jako prostředek k odstranění obchodních bariér. (Kirchick, 2018)

Dalším důvodem britské neochoty účastnit se evropského projektu byla snaha udržovat zvláštní vztahy s USA a s Britským společenstvím národů, Commonwealthem. Velká Británie se tedy nejprve rozhodla do vznikajícího ESUO nevstupovat, namísto toho napomohla se zakládáním jiného seskupení, Evropského sdružení volného obchodu (dále jen ESVO). Mezi zakládající členy patřilo také Dánsko, Švédsko, Norsko, Švýcarsko, Rakousko a Portugalsko. (Euractiv.cz, 2016)

Poválečné zotavování členských zemí EHS a zároveň vytváření silných aliancí mezi těmito zeměmi po podpisu Římské smlouvy roku 1957 však nakonec

přesvědčilo Harolda Macmillana, tehdejšího ministerského předsedu, ke změně postoje vůči tomuto uskupení. Jeho hlavním argumentem pro vstup Británie do EHS bylo, že zemi by se v rámci Společenství vedlo lépe než mimo něj a mohla by se dokonce stát nejmocnějším členem. (Gowland, Turner, Wright, 2010)

3.1 Konflikt s Francií

Roku 1961 tedy Velká Británie projevuje skutečný zájem do EHS vstoupit, zejména kvůli ztrátě výsadního postavení na mezinárodní scéně, ke které došlo v důsledku dekolonizace, a kvůli bezpečnostním a ekonomickým důvodům. Macmillan si však byl plně vědom toho, že tehdejší francouzský prezident Charles de Gaulle, který se netajil svým odmítavým postojem vůči Británii, představuje pro vstup země do EHS nepřekonatelnou překážku. (Gowland, Turner, Wright, 2010)

Jak se očekávalo, Charles de Gaulle britskou přihlášku roku 1963 vetoval a obvinil Británii z hluboce zakořeněného nepřátelství vůči evropskému projektu. Druhý pokus o vstup do EHS učinil Harold Wilson, Macmillanův nástupce, o čtyři roky později, ze stejného důvodu byla však žádost Francií opět zamítnuta. Až odchod Charlese de Gaulla z politiky umožnil, aby se Velká Británie společně s Irskem a Dánskem stala roku 1973 členem EHS. (Gowland, Turner, Wright, 2010)

3.2 Britské opt-outy

I nadále byl ale postoj Spojeného království k evropskému integračnímu procesu poněkud skeptický, což se projevilo při schvalování Maastrichtské smlouvy. Konkrétně se britský skepticismus odrazil například v nezájmu o účast v Evropské měnové unii (dále jen EMU). Spojenému království tedy byla v tomto ohledu odsouhlasena výjimka a následovaly další. Tyto výjimky týkající se právních předpisů jsou nazývány tzv. opt-outy a celkem se týkají čtyř klíčových oblastí. (Šmejkal, Francová, Kohajda, 2018)

První z nich je již zmíněná neúčast v EMU. Protokol 25 Maastrichtské smlouvy osvobodil Velkou Británii od přijetí eura, což znamenalo, že měnová politika

zůstávala pouze vnitropolitickým tématem. Británie tedy neměla žádné slovo při stanovování směnných kurzů, nemohla nijak ovlivňovat jmenování členů Evropské centrální banky a neměla ani hlasovací právo v Evropské radě při projednávání témat spojených s eurem. Na druhou stranu nebyla podřízena Paktu stability a růstu, který omezuje schodky státních rozpočtů na 3 % HDP, mohla si tedy dovolit větší rozpočtový deficit než ostatní členské státy EU. (Briggs, 2015)

Velká Británie nebyla členem ani Schengenského prostoru, jehož hlavním smyslem je odstranit pasové kontroly na hranicích členských států a tím urychlit pohyb osob a zboží, měla tedy právo kontrolovat, kdo do země vstupuje. Podílela se však na fungování Schengenského informačního systému, databáze, která shromažďuje informace o pohřešovaných nebo hledaných osobách nebo osobách, jimž byl z nějakého důvodu odepřen vstup do Schengenského prostoru. (Peers, 2015)

Další výjimku si Spojené Království vyjednalo v rámci Listiny základních lidských práv EU, která je od roku 2009 právně závazná pro všechny ostatní členské státy Unie kromě Polska. Listina slučuje všechna základní práva a svobody a zavádí etické zásady týkající se svobody, rovnosti, solidarity, důstojnosti a spravedlnosti pro všechny občany EU. Kromě ochrany občanských a politických práv zahrnuje také práva pracovníků. Velká Británie nicméně věřila, že Listina rozšíří oblast působnosti evropského práva tak, aby zasahovala i do vnitrostátního práva, například do britského zákoníku práce, čemuž se snažila zabránit. (Harris, 2019)

Posledním opt-outem bylo právo Spojeného království odstoupit od právních předpisů EU týkajících se Oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Protokol 36 opravňuje Británii rozhodovat o tom, zda přijme či nepřijme jednotlivé právní předpisy spadající pod působnost hlavy V. Lisabonské smlouvy, tzv. Prostoru svobody, bezpečnosti a práva. (Briggs, 2015)

4 Cesta k referendu a jeho hlavní příčiny

Spojené království Velké Británie a Severního Irska se k EHS oproti některým státům přidalo relativně pozdě. Tehdy bylo EHS společenstvím, které si kladlo za cíl vytvořit společný trh, jehož podstata byla založena na volném pohybu zboží, osob, služeb a kapitálu. Vytvoření takového trhu měla usnadnit celá řada politických institucí, které měly především uplatňovat a rozvíjet základní právní zásady, které byly stanoveny ve smlouvě o EHS, na jejich dodržování pak měl dohlížet Soudní dvůr. Toto bylo EHS, ke kterému se Spojené království roku 1973 připojilo. Během více než čtyřiceti let členství se však postoj Velké Británie měnil a roku 2017 oznámila svůj záměr z instituce, která se z EU během dlouhých let vývoje stala, vystoupit. (Armstrong, 2017)

Vztah Británie k EU obecně byl už od samého počátku integračního procesu poměrně specifický. Jak již bylo zmíněno, zdrženlivý přístup Velké Británie k formujícímu se evropskému společenství vyvolal zejména u Francouzů dojem, že země vůči evropskému projektu chová nepřátelství, následné žádosti Británie o připojení k EHS tak byly právě francouzským prezidentem dvakrát zamítnuty. Již dva roky poté, co bylo Britům konečně umožněno se ke Společenství připojit, se konalo první referendum o britském členství v EHS. Ačkoli se tehdy dvě třetiny hlasujících rozhodly své členství v EHS zachovat, byl to právě tento negativní přístup a různé opt-outy a výjimky, které si Spojené království v rámci svého členství vyžádalo, které formovaly křehký vztah mezi Velkou Británií a EU. (Šmejkal, Francová, Kohajda, 2018)

Z těchto důvodů měla i EU vůči Británii určité výhrady. V průběhu let, kdy byla země členským státem EU, si mezi ostatními zeměmi vytvořila pověst věčně nespokojeného státu. Bylo tomu tak zejména proto, že lpěla na již zmíněných výjimkách a trvale odmítala vstoupit do eurozóny, proběhlé referendum v roce 1975 navíc ke zlepšení vzájemných vztahů mezi Brity a ostatními členy EU také zrovna nepřispělo. Britské referendum o setrvání země v EU z roku 2016 tedy lze považovat za vyvrcholení dlouhodobého napětí, které mezi Británií a EU panovalo už od doby, kdy se Británie stala členem EHS v roce 1973. (Bárta, Kovář, Foltýn, 2016)

Výsledek referenda v roce 2016 však britskou vládu překvapil, protože průzkumy veřejného mínění předpovídaly, že většina voličů bude hlasovat pro setrvání v EU. Existuje celá řada důvodů, proč Britové nakonec zvolili ukončení britského členství v EU. Jak vyplývá z ankety provedené mezi příznivci kampaně Vote Leave, tedy kampaně podporující Brexit, existuje vedle stále se rozšiřujícího euroskepticismu hned několik aspektů, které hrály v odchodu z EU klíčovou roli. Přibližně 49 % dotázaných uvedlo, že důvodem, proč se v referendu rozhodli hlasovat pro vystoupení z EU, byl prostý logický princip, že rozhodnutí o Velké Británii by měla být přijímána ve Velké Británii. Důležitou roli hrála také otázka migrace, podle 33 % voličů se Spojenému království odchodem z Unie nabízela jedinečná příležitost, jak znovu získat kontrolu nad imigrací a vlastními hranicemi. Několik dotázaných, přibližně 6 %, také zastává názor, že v oblasti obchodu a hospodářství by se Spojenému království dařilo lépe mimo EU. A byly to právě pravicové populistické strany, které využily obav Britů o vlastní suverenitu. Pro svou kampaň zvolily příznačný slogan “Let’s take back control” neboli “Převezměme zpět kontrolu”, což právě takto smýšlející voliče přitahovalo. (Charter, 2017)

4.1 Problém imigrace

Nejrozsáhlejší rozšíření EU v roce 2004, kdy se k Unii připojilo celkem osm států, spustilo vlnu imigrace. Migranty lákalo především tempo růstu britské ekonomiky, které se v integračním seskupení dařilo. Před hlasováním o vystoupení z EU bylo Spojené království druhou největší ekonomikou Unie a třetí nejlidnatější zemí po Německu a Francii, přičemž podíl cizinců na celkové populaci činil přibližně 13,5 %. (Hutton, 2019)

Po posledním rozšíření proudili do země po statisících především Poláci a Rumuni, polština se zde po angličtině rychle stala druhým nejpoužívanějším jazykem a rumunština ji záhy následovala. Ve Velké Británii se začal otevírat jeden východoevropský obchod za druhým a z britských měst byly slyšet nové nesrozumitelné jazyky. Přistěhovalci často přicházeli do Británie ze zemí s mnohem nižší životní úrovní a byli ochotni vykonávat téměř jakoukoliv práci za mnohem nižší mzdu než domácí pracovníci, přesto však britští obyvatelé měli pocit, že jim nově příchozí berou práci. (Marek, 2019)

K nervózní náladě navíc přispěla také migrační krize v roce 2015, která do Evropy přivedla přibližně milion lidí ze zemí Blízkého východu. Byl to právě počet uprchlíků, který vzbudil obavy Britů o to, zda jsou vlády členských zemí EU schopny imigraci kontrolovat, zabezpečit hranice a chránit své občany před terorismem. Na konci roku 2015 Bank of England navíc vydala rozsáhlou zprávu o tom, že by rostoucí přistěhovalectví mohlo mít negativní vliv na mzdy domácích pracovníků s nižší kvalifikací. (Clarke, Goodwin, Whiteley, 2017)

Aktivisté pro Brexit využili obav britských občanů ze stále rostoucího přílivu cizinců do země k vytvoření odporu vůči evropské politické elitě. Tvrdili, že EU se mění v „superstát“, který se snaží stále více zasahovat do národní suverenity Britů a do jejich kontroly nad přistěhovalectvím, a jelikož je volný pohyb osob jedním z hlavních principů fungování EU, jediným možným řešením, jak nad problémem imigrace převzít kontrolu, je EU opustit. (Hutton, 2019)

4.2 Rozvoj populismu

K rozvoji populismu začalo docházet již během 70. let, kdy tradiční strany nedokázaly adekvátním způsobem reagovat na problémy vznikající z důvodu úpadku ideologií, evropské integrace, migrace a hospodářské a kulturní globalizace, uvolnily tak prostor pro nově vznikající, především pravicově populistické strany. Existuje mnoho definic populismu, obecně a nejvíce používanou definicí je, že populismus je ideologie, která rozděluje společnost na dvě homogenní a proti sobě stojící skupiny, na čistý lid a na zkorumpovanou elitu, kterou se populisté snaží svrhnout. Rovněž tvrdí, že politika by měla být projevem vůle lidu. Zásadní je pro populistické strany pouto mezi vůdcem a následovníky. Pravicoví populističtí vůdci jsou považováni za příslušníky skupiny obyčejných lidí, za někoho, ke komu lid vzhlíží a komu může věřit. Klíčový je pro pravicový populismus strach ze změn, ať už se jedná o ztrátu blahobytu, změny klimatu nebo například migraci. V případě Velké Británie měly velký dopad na kampaň pro odchod z EU především populistické projevy na téma uprchlické krize a s ní spojená vnímaná hrozba zvenčí. V Evropě představují pravicový populismus například Národní sdružení ve Francii, strana Fidesz v Maďarsku nebo Svobodná strana Rakouska. Jedním z hlavních představitelů tohoto směru ve Velké Británii

je Strana nezávislosti Spojeného království (dále jen UKIP). (Koller, Kopf, Miglbauer, 2019)

Existuje důvod domnívat se, že by k referendu vůbec nemuselo dojít, nebýt právě strany UKIP a jejího vůdce Nigela Farage. Strana již od doby, kdy byla v roce 1993 založena, vedla kampaň za odchod Británie z EU. (Koller, Kopf, Miglbauer, 2019)

Nigel Farage je známý svými výstupy, ve kterých se nebojí dát najevo svůj odpor k Evropské unii a lidem v ní. Za jeho dlouhou kariéru europoslance mu tyto projevy prosazující suverenitu a demokracii Velké Británie namísto diktatury EU zajistily celoevropské publikum. Také je znám pro svou nenávist k cizincům a názor, že zaměstnavatelé mají právo diskriminovat zaměstnance na základě rasy, pohlaví a státní příslušnosti. Celá jeho politická platforma je založena na šíření strachu mezi britské obyvatelstvo, že cizinci pouze těží ze slušných, těžce pracujících Britů. (Kirchick, 2018)

4.3 Vyhlášení referenda

V lednu roku 2013 tehdejší předseda vlády David Cameron přislíbil konání referenda o členství Spojeného království v EU. Sám se ve svém projevu vyslovil pro setrvání země v Unii, slíbil ale, že podmínky členství budou znovu projednány. Důvodem pro toto prohlášení byly mnohonásobné krize v EU a zároveň silící tlak ze strany UKIP, aby Británie EU opustila. (Koller, Kopf, Miglbauer, 2019)

Vůbec poprvé ale David Cameron referendum zmínil proto, aby si usmířil křídlo euroskeptiků uvnitř vlastní Konzervativní strany a zároveň chtěl na svou stranu získat voliče strany UKIP, která prosazuje odchod Británie z EU. Strana si totiž během posledních let získala takovou popularitu, že ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014 získala celkem čtyři miliony hlasů. A přesně tyto voliče Cameron potřeboval, aby zvítězil ve volbách v roce 2015. Slíbil tedy, že pokud bude Konzervativní strana znovu zvolena, jeho vláda uspořádá referendum o členství Spojeného království v EU. Když ale předseda vlády vypsání referenda sliboval, ve skutečnosti sám nevěřil, že existuje riziko, že se opravdu uskuteční.

Předpokládal totiž, že návrh referenda bude zamítnut jeho budoucím koaličním partnerem, liberálními demokraty. Jenže v roce 2015 se stalo něco, co pravděpodobně ani sám Cameron nečekal, Konzervativní strana získala tolik hlasů, že získala většinu v parlamentu a mohla vládnout sama, liberální demokraty nepotřebovala. Vypsání referenda tedy neměl kdo zastavit a David Cameron musel splnit, co slíbil. (Marek, 2019)

5 Výsledky referenda a průběh vyjednávání

Referendum o členství Spojeného království v EU bylo vypsáno na 23. června roku 2016. Rozhodnutí přijaté v referendu bylo pro evropskou integraci největším šokem od jejího založení. S negativním výsledkem hlasování EU vstoupila do první fáze desintegrace a do jisté míry i do první vážné integrační krize. (Welfens, 2017)

5.1 Složení voličů

Po zveřejnění výsledků hlasování se referendum pro Velkou Británii ukázalo jako rozhodující zlom, jelikož navzdory postojům většiny politických a obchodních institucí se 72 % oprávněných voličů rozhodlo využít první příležitosti k hlasování o vystoupení z EU, která jim byla dána po 41 letech. Výsledek hlasování byl velmi těsný, celkem 51,89 % hlasujících zvolilo možnost vystoupení Spojeného království z Unie, 48,11% hlasovalo pro setrvání země v EU. (Whyman, Petrescu, 2017)

Průzkum provedený v den hlasování prokázal, že mezi zastánce setrvání země v EU patří především mladí a vysokoškolsky vzdělaní lidé, uvádí se, že 73 % hlasujících pro setrvání země v EU bylo ve věku 18-25 let. Proti odchodu hlasovali také obyvatelé velkých měst, například v Londýně se pro setrvání vyslovilo 76 % voličů. K příznivcům odchodu patří především obyvatelé venkova a starší nebo nezaměstnaní lidé, podle průzkumu bylo 60 % hlasujících pro Brexit starší 65 let. (Marek, 2019)

Většina mladých voličů tedy vyslovila evropskému integračnímu projektu podporu, postoj starších voličů je však složitější, jelikož jejich volba neznamená pouze prosté odmítnutí členství Velké Británie v EU. Předpokládá se, že stále sní o návratu k bývalé britské velikosti a o silném vztahu pouze se zeměmi Commonwealthu, které zažili dříve, a proto se staví proti mezinárodní politické spolupráci jako celku a částečně odmítají také globalizaci ekonomiky. (Welfens, 2017)

5.2 Odstoupení Davida Camerona a spuštění článku 50

Ihned po zveřejnění výsledků referenda David Cameron veřejně oznámil svůj záměr odstoupit z postu předsedy vlády. Jako jeho nástupce byla zvolena Theresa May, uznávaná politička, která se sice během kampaní stavěla proti Brexitu, vybrána ale byla zejména pro své vůdčí schopnosti, podle britské Konzervativní strany byla May ideální kandidát schopný vyvést zemi z EU. (Fitzgerald, Lein, 2018)

Vyjednávání o Brexitu bylo oficiálně zahájeno v březnu roku 2017. Nutno podotknout, že až do vzniku Lisabonské smlouvy neexistoval pro členské státy EU zákonem stanovený způsob, jak seskupení řádně opustit. Tato právní mezera nakonec byla vyřešena v článku 50 Lisabonské smlouvy, který definuje požadavky na proces odstoupení členského státu od smlouvy o EU. V souladu s článkem 50 má členský stát právo z EU vystoupit, musí jen podat formální oznámení o odstoupení, přičemž nemusí uvádět důvody svého rozhodnutí. Článek však odkazuje pouze na samotný proces dosažení dohody, nikoli na přesné podrobnosti, které by dohoda měla obsahovat, proto je často kritizován jako neúplný a nejasný. Toto oznámení Theresa May podepsala 27. března a tím článek 50 aktivovala. (Hazakis, 2018)

5.3 Plán z Chequers a irská pojistka

Na 6. července svolala May schůzi svého kabinetu. Vláda se sešla na zámečku Chequers, venkovském sídle britských premiérů, aby projednala svou vizi o budoucím uspořádání vztahů mezi Spojeným královstvím a EU. Právě podle místa konání schůzky je nyní návrh dohody, který byl zveřejněn po skončení jednání, známý jako plán z Chequers. Dokument navrhoval vytvoření zóny volného obchodu se zbožím a zemědělskými produkty, nepočítal však s volným pohybem služeb, osob ani kapitálu. S tím měli problém lídři EU, jelikož si britská premiérka vybrala pouze jednu ze čtyř svobod jednotného trhu, podle nich jsou však svobody nedělitelné. Proto také v září na summitu v Salzburgu plán dohody zamítli jako nepřijatelný, navíc se vyjádřili, že neschválí žádnou brexitovou dohodu, ve které nebude jasně specifikována tzv. irská pojistka. (Sacco, 2019)

Irská pojistka je pojem, který byl v souvislosti s Brexitem často zmiňován. V současné době neexistují žádné celní ani regulační kontroly zboží na hranicích mezi Severním Irskem a Irskou republikou, jelikož obě strany dodržují podobné právní předpisy, pravidla jednotného trhu navíc oběma zemím umožňují volný pohyb zboží, služeb, osob i kapitálu, jelikož se oba státy nacházejí v celní unii. (Meredith, 2019)

Po odchodu Velké Británie z EU by se ale mohlo vše změnit. Z hranice mezi Severním Irskem (součást Spojeného království) a Irskou republikou, která je dlouhá přes 500 km a nachází se na ní celkem 275 hraničních přechodů, se totiž stane nejenom vnější hranice EU, ale především jediná pozemní hranice Spojeného království vůbec. Jestliže tedy Velká Británie nebude členem celní unie, kdežto Irská republika ano, obě země budou muset zavést vzájemné kontroly pohybu osob a zboží. (Marek, 2019)

Pokud by ale strany nebyly schopny dosáhnout dohody o hraničních kontrolách, byla by zavedena právě tzv. irská pojistka. Jedná se o právně závaznou záruku, kterou EU požadovala po Velké Británii, že hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou zůstane i po Brexitu otevřená a bude tím pádem i nadále umožňovat volný pohyb osob a zboží. Tato garance by přitom měla platit až do doby, než se Spojené království a EU dohodnou na vzájemných budoucích obchodních vztazích. (Jedlička, 2019)

Pokud by byla irská pojistka aktivována, Irsko by se nadále řídilo celními zákony a právními předpisy EU, týkajícími se volného pohybu zboží, Severní Irsko by ale mělo zcela jedinečnou obchodní pozici. Pokud by totiž Spojené království opustilo celní unii a s ostatními státy by obchodovalo na základě nově vzniklých dohod, Severní Irsko i nadále, stejně jako Irská republika, zůstane pod kontrolou EU. Výhodou pro Severní Irsko by byla pokračující účast na jednotném trhu se zbožím, což by prospělo zemědělství i dalším podnikům. Severní Irsko by však i nadále muselo dodržovat obchodní předpisy EU a spadalo by pod působnost Soudního dvora EU. (Ahmed, Fahey, 2019)

5.4 Nová dohoda a přechodné období

Plán z Chequers byl zamítnut, představiteli Spojeného království a EU však byla vyjednána dohoda nová, která nakonec byla schválena na summitu Evropské rady v Salzburgu 25. listopadu 2018. Finální návrh se týká práv britských občanů žijících v jiných členských státech EU i cizinců žijících ve Velké Británii, upravuje vyrovnání finančních závazků Británie vůči EU a řeší již zmíněnou problematiku irských hranic, což byl pro britské i evropské vyjednavče nejkomplicovanější bod celého jednání. Podle této dohody mělo Spojené království opustit Unii 29. března 2019, po tomto datu pak mělo následovat přechodné období, během kterého Spojené království již nebude členským státem EU a nebude se moci účastnit probíhajících jednání, bude však stále muset plnit své povinnosti vůči EU, jako například přispívat do společného rozpočtu. Přechodné období by mělo trvat do konce roku 2020, podle dohody však může být prodlouženo na nespécifikovanou dobu. Do konce přechodného období navíc platí, že obchod mezi Velkou Británií a Irskou republikou bude probíhat v rámci celní unie, případná irská pojistka vstoupí v platnost až po skončení tohoto období a to pouze v případě, že nebude navrženo alternativní řešení. (Hosnedlová, 2018)

Dohoda byla schválena představiteli EU, musel ji však schválit ještě britský parlament. Hlasování bylo naplánováno na 10. prosince, bylo však premiérkou odloženo, aby získala podporu více poslanců. Hlasování nakonec proběhlo 15. ledna 2020 a přineslo Theresa May největší parlamentní porážku, jakou kdy britský předseda vlády zažil, dohodu přijalo pouze 202 poslanců, zatímco odmítnuta byla 432 hlasy. (BBC.com, 2019)

5.5 Odklad Brexitu a odstoupení Theresy May

Podruhé britští poslanci o dohodě hlasovali 12. března 2019, ani tentokrát však návrh neprošel. May se však odmítala dohody vzdát a zamýšlela svolat třetí hlasování, předseda Dolní sněmovny parlamentu však prohlásil, že třetí hlasování povolí jedině v případě, že premiérka předloží podstatně změněnou dohodu. A jelikož do oficiálního vystoupení z EU už zbývalo pouhých pár dnů, požádala Theresa May EU o odklad Brexitu do 30. června, aby získala potřebný čas na vypracování nové dohody. (Wallwork, 2019)

EU však povolila odklad Brexitu pouze do 12. dubna. Třetí hlasování o dohodě v britském parlamentu proběhlo 29. března a ani napotřetí se dokument nepodařilo prosadit. Premiérka proto požádala o další odklad Brexitu, opět do 30. června, a tentokrát EU povolila odklad až do 31. října. V květnu však Theresa May oznámila svůj záměr odstoupit z postu předsedkyně vlády. Ve funkci ji vystřídal Boris Johnson, bývalý ministr zahraničních věcí a zastánce Brexitu. (Hrdlička, 2020)

5.6 Vystoupení z EU a současné uspořádání

V říjnu 2019 Boris Johnson a Jean-Claude Juncker, tehdejší předseda Evropské komise, společně oznámili, že bylo dosaženo nové brexitové dohody mezi Spojeným královstvím a EU. Jak se ale prokázalo už u Johnsonovy předchůdkyně Theresy May, hlavním problémem vždy bylo získat podporu britského parlamentu. To se ani tentokrát nepovedlo a Brexit musel být znovu odložen, tentokrát na konec ledna 2020. (McKenzie, 2019)

V prosinci mezitím ve Spojeném království proběhly předčasné parlamentní volby. Předpokládalo se, že vítězná strana nakonec rozhodne, za jakých podmínek a zda vůbec Británie EU opustí, Konzervativní strana v čele s Borisem Johnsonem slíbila, že pokud získá v parlamentu většinu, projedná s EU dohodu o volném obchodu a Velká Británie z Unie k 31. lednu 2020 vystoupí. Oproti tomu opoziční Labouristická strana navrhovala dohodu o Brexitu znovu projednat a poté o ní nechat hlasovat britský lid v dalším referendu. (Kirby, 2019)

Prosincové volby vyhrála Konzervativní strana Borise Johnsona, dohoda o Brexitu byla schválena a Spojené království 31. ledna skutečně vystoupilo z EU. Nyní se nachází v tzv. přechodném období, které by mělo trvat do 31. prosince 2020. Jak již bylo zmíněno výše, během tohoto období Británie stále zůstává součástí celní unie a jednotného trhu EU, je tedy zachován volný pohyb zboží, osob, služeb i kapitálu. I nadále se musí řídit pravidly EU a Evropského soudního dvora a přispívat do společného rozpočtu, v institucích EU však již nemá žádná hlasovací práva. Záměrem přechodného období je poskytnout Spojenému

království i EU prostor pro vyjednávání budoucích vztahů po skončení tohoto období. (Edgington, 2020)

6 Budoucí uspořádání vztahů s EU

Obchodní politika Spojeného království byla v posledních čtyřech desetiletích vytvářena v Bruselu pod politickým dohledem všech vůdců EU. Vzhledem k výsledkům referenda a vystoupení země z Unie ale bude nutné vyjednat nové uspořádání budoucích obchodně-politických vztahů mezi Velkou Británií a EU. Dojít by mohlo buď k tzv. měkkému nebo tvrdému Brexitu. (Baldwin, 2019)

6.1 Norský model

Prvním možným modelem spadajícím do kategorie měkkého Brexitu je tzv. norský model. Norsko, stejně jako Lichtenštejnsko nebo Island, není členem EU, ale je členem ESVO a Evropského hospodářského prostoru (dále jen EHP), což mu umožňuje vstup na jednotný evropský trh se zbožím a službami. (Stearns, Wishart, 2018)

Co se týče využití norského modelu v praxi, Velká Británie by se nejprve musela připojit k ESVO, jelikož součástí EHP mohou být jen členové buď EU nebo právě ESVO, hrozilo by ale, že by mohla narazit na odpor současných členů, Švýcarska, Norska, Lichtenštejnska a Islandu. Připojení Velké Británie k ESVO by jí umožnilo využívat dohod o volném obchodu, které sdružení uzavřelo s celkem 39 zeměmi mimo EU. Se vstupem Británie do EHP by ale musely souhlasit všechny členské státy EU. Od Británie by se navíc očekávalo, že i nadále bude posílat peníze do Bruselu, i když méně, než tomu bylo v době jejího členství v EU. Také by musela přijmout pravidla EU, na jejichž tvorbě by se ale nemohla podílet. Kromě toho všichni členové EHS musí akceptovat zásadu EU o volném pohybu osob, což by ale bylo v přímém rozporu s jednou z hlavních příčin Brexitu. (Stearns, Wishart, 2018)

Členství v EHP by tedy Velké Británii umožnilo zachovat si plný přístup na jednotný evropský trh a snížení překážek bránící obchodu s EU, země by však nebyla nucena připojit se ke všem politikám EU, neúčastnila by se například rybářské nebo zemědělské politiky Unie. Také by byla zbavena členství v orgánech EU a nepodléhala by rozhodnutím Evropského soudního dvora. (Payne, Bienkov, 2018)

6.2 Švýcarský model

Dalším potenciálním modelem měkkého Brexitu, který by Spojené království mohlo přijmout, je tzv. švýcarský model. Švýcarsko se nachází v Schengenském prostoru, kontroluje však své hranice a zůstává svrchovaným státem. Je členem ESVO, nikoli však EHP a rozsudky Evropského soudního dvora zde nejsou platné, pokud nejsou výslovně uznány v bilaterálních smlouvách. Přes to, že Švýcarsko nemá přístup na jednotný evropský trh, volně obchoduje se všemi evropskými zeměmi. (De Planta, 2018)

Občané EU mají vstup do Švýcarska bez omezení, neznamená to však, že by si v zemi mohli dělat, co se jim zlíbí. Zaměstnávání příslušníků jiných národů se v zemi řídí přísnými pravidly a povoleními, která je pro cizince obtížné získat. (De Planta, 2018)

V případě uspořádání vztahů mezi Británií a EU podobném tomu, které funguje mezi EU a Švýcarskem, by britská vláda mohla znovu samostatně vyjednávat se třetími zeměmi. I nadále by Británie musela přispívat do rozpočtu EU, příspěvek by však klesl na 45 % původní hodnoty. (Formicola, 2018)

6.3 Kontinentální partnerství

Mezi měkkým a tvrdým Brexitem stojí tzv. kontinentální partnerství. V tomto případě by Spojené království mělo přístup na jednotný trh zboží, služeb a kapitálu, muselo by však dodržovat pravidla vnitřního trhu EU, respektovat rozhodnutí Evropského soudního dvora a přispívat do rozpočtu EU. Společným rysem kontinentálního partnerství a měkkého Brexitu je fakt, že by si Spojené království zachovalo bezcelní přístup na jednotný trh, ale neúčastnilo by se zemědělské politiky nebo politiky rybolovu EU. Od modelů tvrdého Brexitu se naopak liší tím, že by země měla i nadále hlas při tvorbě právních předpisů EU. (Sapir, 2016)

6.4 Turecký model

Do kategorie tvrdého Brexitu může být zařazen také tzv. turecký model. Turecko není součástí ESVO ani EHS, s EU má však celní unii. Nemusí čelit žádným celním poplatkům, kvótám ani daním za průmyslové zboží, které do zemí EU vyváží nebo které z EU dováží. Celní unie se však nevztahuje na zemědělské produkty a služby. Na zboží, které Turecko dováží ze zemí mimo EU, musí použít vnější celní sazebník EU. (BBC.com, 2016)

Turecko je zatím jedinou zemí mimo území EU, se kterou má EU celní unii. V rámci celní unie její členové odstraňují celní bariéry na zboží druhé země, na rozdíl od dohody o volném obchodu také přijímají společnou vnější tarifní a obchodní politiku na země mimo tuto unii. Vztah Turecka k EU je však závislý, musí totiž souhlasit s jejím postojem v rámci Světové obchodní organizace (dále jen WTO) a musí otevřít svůj trh jakékoliv zemi, se kterou EU uzavře dohodu. (Booth, 2016)

6.5 Kanadský model

Další možností tvrdého Brexitu je tzv. kanadský model, inspirovaný obchodní dohodou mezi EU a Kanadou, která byla často zmiňována už během brexitových kampaní. Kanadský model by Británii umožňoval volný obchod s EU, aniž by byla nucena zůstat součástí jednotného evropského trhu. Tím by byla odstraněna nutnost dodržovat pravidla EU a akceptovat zásadu o volném pohybu osob a zároveň by byly eliminovány tarify na většinu zboží. Podle takového ujednání by tedy Británie přestala platit příspěvky do rozpočtu EU a znovu by získala kontrolu nad svou imigrační politikou a vnitřními předpisy. Dohoda by však zapříčinila zhoršení dosavadních obchodních vztahů mezi Spojeným královstvím a EU, jelikož by vytvořila obchodní a regulační bariéry, které po celá desetiletí neexistovaly. (Goodman, Baschuk, 2020)

6.6 WTO model

Posledním a zároveň nejméně výhodným modelem pro Velkou Británii je tzv. Brexit bez dohody, ke kterému by mohlo dojít v případě, že by se strany na

budoucím uspořádání nedokázaly dohodnout, a jejich vztahy by tedy musely být uspořádány mimosmluvně na základě pravidel WTO. (Hosnedlová, 2020)

Pravidla WTO znamenají, že každý člen musí umožnit stejný přístup na vlastní trh všem ostatním členům a každý členský stát má seznam tarifů a kvót, které jsou aplikovány na dovezené zboží z jiného členského státu WTO. Podle Konfederace britského průmyslu by v případě odchodu bez dohody až 90 % zboží vyváženého z Velké Británie do zemí EU podléhalo cłům, průměrná sazba na vyvážené zboží by činila přibližně 4,3 %. Co se týče importu, cłům by čelilo přibližně 87 % zboží a průměrná sazba by se pohybovala kolem 5,7 %. Mnohem vyšší by však byly sazby na některé zemědělské produkty, například mléčné výrobky by mohly být zdaněny až 35 %. (Morris, 2019)

Obchod na základě pravidel WTO by ale přinesl také netarifní překážky. Britské firmy, které dovážejí z EU, nebo naopak vyvážejí do zemí EU, by čelily množství nové byrokracie, což by mohlo mít negativní dopady na malé podniky. Obchodování by také znamenalo celní prohlášení, platby DPH předem a vyšší náklady, některé firmy by totiž mohly k obchodu potřebovat vývozní licence. Farmaceutické společnosti by se musely zabývat novými regulačními režimy pro léčiva, pro obchod se zemědělskými produkty by mohly být vyžadovány nové certifikace. Potraviny, chemikálie, a zboží leteckého a automobilového průmyslu by podléhalo novým kontrolám bezpečnostních a kvalitativních norem. (Sandford, 2019)

6.7 Porovnání modelů

Jak ukazuje tabulka 1, dvěma extrémními případy by v případě Brexitu bylo, pokud by buď k žádnému odchodu z EU nedošlo a Velká Británie by nadále pokračovala ve svém členství v EU a v účasti na všech politikách a procesech Unie, nebo pokud by došlo k tvrdému Brexitu a vztah mezi Británií a EU by byl založen pouze na pravidlech daných WTO, která by z Velké Británie učinila vůči EU třetí zemi. Také turecký a kanadský model by byly považovány za modely tvrdého Brexitu, jelikož v obou případech by se Británie mohla účastnit pouze dvou politik nebo procesů Unie, v případě Kanadského modelu by šlo o volný

obchod s EU a částečný přístup na trh služeb, v případě tureckého modelu by se jednalo opět o bezcelní obchod s EU a účast na obchodní politice EU. Oproti tomu švýcarský model by představoval měkkší formu Brexitu, Británie by získala přístup k sedmi z deseti politik, které jsou v tabulce zvažovány. Neúčastnila by se společné obchodní politiky, zemědělské a rybářské politiky a neměla by slovo při tvorbě právních předpisů EU, měla by však částečný přístup na jednotný trh se zbožím a službami a zčásti by pro ni platila rozhodnutí Evropského soudního dvora. Otázkou však zůstává, zda by EU byla ochotna Spojenému království tuto formu partnerství nabídnout a zda by ji země přijala. Nejměkčí formou Brexitu by byl norský model, kdy by se Velká Británie stejně jako v případě švýcarského modelu neúčastnila společné obchodní politiky, rybářské a zemědělské politiky a tvorby právních předpisů EU, byla by však plnoprávným účastníkem jednotného trhu a musela by dodržovat všechna jeho pravidla. Předpokládá se ale, že by tuto formu spolupráce Spojené království odmítlo vzhledem k zásadě volného pohybu osob. (Sapir, 2016)

Tabulka 1: Porovnání modelů budoucího uspořádání vztahů UK a EU

Politiky EU	Členství v EU	Norský model	Švýcarský model	Kontinentální partnerství	Turecký model	Kanadský model	WTO model
Přístup na jednotný trh	Ano	Ano	Částečně	Ano	Ne	Ne	Ne
Volný pohyb osob	Ano	Ano	Ano	Částečně	Ne	Ne	Ne
Dodržování pravidel jednotného trhu	Ano	Ano	Částečně	Ano	Ne	Ne	Ne
Rozhodování o pravidlech jednotného trhu	Ano	Ne	Ne	Částečně	Ne	Ne	Ne
Závaznost rozhodnutí Soudního dvora EU	Ano	Ano	Částečně	Ano	Ne	Ne	Ne
Bezcelní přístup na trh EU se zbožím	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne
Přístup na trh se službami	Ano	Ano	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ne
Součást obchodní politiky	Ano	Ne	Ne	Pravděpodobně	Ano	Ne	Ne
Součást Společné zemědělské politiky	Ano	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
Příspěvky do společného rozpočtu	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne	Ne	Ne

Zdroj: vlastní zpracování z euractiv.cz

7 Důsledky referenda

Vzhledem k tomu, že je to vůbec poprvé, co se nějaký členský stát rozhodl Unii opustit, nikdo nedokáže odhadnout přesný rozsah dopadů, jaké Brexit pro evropskou integraci bude mít. Již nyní je ale jisté, že negativně ovlivní celou řadu oblastí, a to nejen v samotném Spojeném království, ale také ve zbylých 27 členských státech EU. Předpokládá se, že dojde například k narušení již dlouho zavedené přeshraniční obchodní sítě, změnám v ekonomice nebo problémům v cestovním ruchu. (Hazakis, 2018)

7.1.1 Ekonomika

Vystoupením Spojeného království EU ztratila svou druhou největší ekonomiku a Británie přišla o svého nejvýznamnějšího obchodního partnera, přibližně 50 % britského obchodu totiž tvořil obchod právě s členskými státy EU. Není pochyb o tom, že v důsledku Brexitu dojde k výraznému snížení obchodu mezi těmito zeměmi, jelikož budou zvýšeny jak tarifní, tak i netarifní překážky obchodu. Velká Británie sice bude těžit z bilaterálních dohod, nižších regulací ze strany EU a faktu, že nemusí přispívat do evropského rozpočtu, předpokládá se však, že zároveň dojde ke snížení HDP nejen na území Spojeného království, ale zároveň i ve všech členských státech Unie. (Da Costa Cabral, Rodrigues, Gonçalves, 2017)

Výsledek britského referenda byl překvapením pro všechny pozorovatele, a to také kvůli vlivu, který měl na devizový trh. Hlasování o setrvání Británie v EU vzbudilo na finančních trzích značnou nejistotu, zejména o budoucí otevřenosti Spojeného království vůči obchodu a investicím v EU, což vedlo k poklesu libry. Pouhý den po referendu, 24. června 2016, utrpěla britská libra svůj největší jednodenní pokles od začátku 70. let, kdy byl zaveden systém volně pohyblivých směnných kurzů, vůči americkému dolaru poklesla o 8 %. Jednalo se zároveň o zatím největší propad jedné ze všech čtyř hlavních světových měn, které tvoří většinu celosvětových hotovostních rezerv. Míra inflace rostla až do konce roku 2017. (McGeever, 2016)

Co se týče hospodářského růstu, podle analýzy britské vlády by se růst ekonomiky během příštích patnácti let zpomalil přibližně o 2 %, pokud by Británie s EU

obchodovala v rámci EHP. V případě, že by strany uzavřely dohodu o volném obchodu, zpomalil by se růst o 5 %. Pokud by však došlo k nejhorší variantě dohody, tedy k pravidlům WTO, mohl by se růst snížit až o 8 %. (Nardelli, 2018)

Podle výzkumu vědců z Institutu pro výzkum ekonomiky a Univerzity Martina Luthera by Brexit, pokud k němu dojde bez dohody, ovlivnil také zaměstnanost nejen v zemích EU, ale po celém světě. Na exportu do Velké Británie ve světě závisí přibližně 600 000 pracovních míst, z toho 197 000 v zemích EU. Nejvíce by tvrdý Brexit však odneslo Německo, jelikož nejohroženější jsou centra velkých automobilek, kterých právě v Německu sídlí značné množství. (Štorkán, 2019)

Jednou z dalších ekonomických oblastí, kterou by Brexit mohl ovlivnit, jsou přímé zahraniční investice (dále jen PZI). Mezinárodní měnový fond definuje PZI jako takovou přeshraniční investici pocházející od rezidenta jedné ekonomiky, která má významný vliv na řízení podniku, který je rezidentem v jiné zemi. Příliv PZI má pro hostitelskou ekonomiku mnoho výhod, investice nadnárodních společností přispívají k růstu HDP, a to především tím, že pomáhají vytvářet nová pracovní místa pro kvalifikovanou i nekvalifikovanou pracovní sílu, a zároveň mohou přinést nové technologie nebo poskytnout technologickou pomoc. Mezi hlavní faktory, které činí trh pro investory atraktivnější, patří zejména velikost daného trhu, zdejší příjmy na obyvatele a růst trhu. Velká Británie se však chystá opustit integrační seskupení Unie a jednotný trh, což by mohlo vést k tomu, že její domácí trh by se pro nadnárodní společnosti stal méně významným, tím pádem i méně atraktivním pro investice. Následkem toho by zahraniční investoři mohli své investice přesunout spíše do států, které jsou členy EU. (Kowalski, 2018)

Jedná se však pouze o odhady, jelikož je obtížné předpovědět přesné dlouhodobé dopady Brexitu na britskou i evropskou ekonomiku. Vše závisí na probíhajících jednáních mezi Spojeným královstvím a EU o uspořádání budoucích vztahů.

7.1.2 Obchod

Velká Británie funguje jako brána do Evropy, její odchod z evropského jednotného trhu tak způsobí komplikace jak zemím EU, které přes Velkou Británii

vyvážejí své zboží do zámoří, tak zemím mimo území EU, které hojně využívají Británii pro přístup na evropský trh. Jako příklad může být uvedeno Japonsko. Tisíce japonských společností, včetně známých značek jako jsou například Nissan, Honda, Toyota, Hitachi nebo Mitsubishi, a nespočet bank a společností zabývajících se finančními službami založily pobočky, sídla podnikání nebo továrny právě na území Velké Británie, což jim umožňovalo exportovat zboží do zemí EU, na největší jednotný otevřený trh vůbec. Zároveň byl díky těmto firmám oživen britský automobilový průmysl a míra nezaměstnanosti, jelikož s novými společnostmi přišla také nová pracovní místa pro britské občany. (MacShane, 2017)

Většina studií navíc dochází k závěru, že po Brexitu budou zavedeny nové překážky obchodu s EU, ať už ve formě cel nebo netarifních omezení, což pravděpodobně sníží obchodní toky a hospodářský růst. Předpokládá se však, že by dopady těchto bariér na ekonomiku byly negativnější v případě, že by došlo k tvrdému Brexitu a Velká Británie by s EU obchodovala za podmínek WTO, než kdyby Británie s EU udržovala užší obchodní vazby. Výzkumní pracovníci Centra pro hospodářskou výkonnost odhadují, že v případě, že nastane scénář obchodu podle WTO, průměrná sazba účtovaná za vývozy ze Spojeného království se vyšplhá na 2 % až 3 %, zároveň by překážky obchodu do roku 2030 mohly snížit výkon ekonomiky až o 2,9 %, pokud by však Británie zůstala členem EHP, výkon by se snížil pouze o 1,4 %. (Tetlow, Stojanovic, 2018)

Předpokládá se však, že mnohem výraznější dopad na britskou produkci budou mít netarifní překážky, nikoli cla. Netarifní překážky představují požadavky, které musí být splněny před vývozem zboží, v případě obchodu za podmínek WTO se jedná například o vyřízení dovozní licence, dodržování pravidel pro oceňování zboží v celním řízení, nezávislá inspekce zboží před jeho odesláním nebo prohlášení o původu zboží. (WTO, 2020)

7.1.3 Cestovní ruch

Spojené království pro evropské země představuje jednu z hlavních turistických destinací, stejně tak země EU pro Brity. Přístup na jednotný trh zajišťoval

britským občanům bezproblémové cestování po celém území Unie, více než tři čtvrtiny prázdninových a dvě třetiny obchodních cest Britů směřovaly právě do EU. Tím britští turisté zároveň přispěli do evropské ekonomiky přibližně 22 miliardami liber. Odchod země z EU je tudíž velkým rizikem zejména pro země jižní Evropy jako je Portugalsko, Španělsko, Řecko a Kypr. Například Španělsko každý rok navštíví přibližně 12 milionů Britů, což pro zemi představuje téměř čtvrtinu všech zahraničních návštěvníků. Po odchodu Británie z EU se však očekává další pokles hodnoty britské libry. Slabší libra by měla dopad na příjmy britských domácností, což by vedlo k poklesu jejich zahraničních cest, jelikož by pro ně zahraniční destinace byly dražší. Pokud by se pak britští občané rozhodli trávit dovolenou spíše doma, evropské země by zaznamenaly značné ztráty a mohlo by dojít ke zhoršení jejich finanční situace. (Hall, 2020)

Spojené království navíc pravděpodobně zažije značné ztráty, jelikož přijde o financování z EU, Británie totiž v současné době čerpá z fondů EU značné částky. Unie poskytuje Británii příspěvky na odvětví kultury a cestovního ruchu a současně na rozvoj místní infrastruktury, očekává se ale, že na konci přechodného období Británie o všechny příspěvky přijde. (ETIAS, 2020)

Změny se očekávají také v leteckém průmyslu. Obě strany sice daly najevo, že stojí o zachování leteckého spojení mezi Velkou Británií a EU, ať už budou jejich vztahy uspořádány jakkoliv, Brexit však má určitý dopad i na řízení letového provozu. Například irská společnost Ryanair, jeden z největších evropských leteckých přepravců, založila ve Velké Británii dceřinou společnost pro případ, že by k budoucím letům do Británie potřebovala samostatnou britskou certifikaci. Britský dopravce EasyJet naopak musel zřídit základnu na území EU. (Minihane, 2019)

Cestující zasáhnou především delší pasové kontroly, jelikož EU má v úmyslu zacházet s cestujícími z Velké Británie nikoliv jako s osobami s právem na volný pohyb v rámci EU, nýbrž jako s osobami ze třetích zemí, což může způsobit fronty při pasových kontrolách a zpoždění letů. Podle Evropské komise budou občané Velké Británie moci cestovat do zemí EU bez víz, budou však muset zaplatit za cestovní povolení. (Minihane, 2019)

8 Dopady Brexitu na Českou republiku

Vztahy mezi Spojeným královstvím a Českou republikou se těší mimořádně dobré úrovni. Diplomatické vztahy byly navázány bezprostředně po vzniku České republiky (dále jen ČR) v roce 1993, k největšímu prohloubení vzájemné spolupráce však došlo zejména po vstupu ČR do NATO a později také do EU, kdy Spojené království otevřelo českým občanům svůj pracovní trh. Země spolupracují především v oblasti policko-ekonomické, mají však podobné názory také na témata týkající se kultury, vzdělávání, bezpečnosti a zahraniční politiky. (Mzv.cz, 2020)

Velká Británie pro Českou republiku také představuje jednoho z nejvýznamnějších investičních a obchodních partnerů, dlouhodobě se řadí mezi pět nejdůležitějších exportních destinací pro české vývozce. Například v roce 2018 směřovalo do Spojeného království 4,4 % celkových českých vývozu v hodnotě 159 miliard korun. Vzhledem k vystoupení země z EU však ekonomové očekávají značné snížení vzájemné obchodní výměny. (Řezníčková, 2019)

Jak ukazuje tabulka 2, hlavní položkou českého vývozu do Velké Británie tvořila v letech 2017 a 2018 motorová vozidla, především osobní automobily a traktory. Dalšími významnými exportními položkami jsou mechanické nástroje a přístroje, například různé kotle a reaktory, a elektronické přístroje. Menší, avšak významnou část exportu tvořily také výrobky ze železa, společenské hry a sportovní potřeby, kaučuk a výrobky z něj, plastové produkty, nábytek, optické a lékařské přístroje a obuv. (BusinessInfo.cz, 2019)

Tabulka 2: Nejvýznamnější položky českého exportu do Spojeného království

Položka dovozu	Hodnota v roce 2017	Hodnota v roce 2018
Motorová vozidla, traktory, jiná vozidla	66 171 473	55 669 482
Mechanické nástroje, kotle, reaktory	44 411 625	49 294 194
Přístroje reprodukce zvuku, elektronika	35 379 441	39 367 847

Výrobky ze železa	5 624 425	5 786 887
Hračky, hry, sportovní potřeby	5 346 670	5 044 023
Kaučuk a výrobky z něj	4 585 960	4 563 641
Nábytek, montované stavby	4 459 529	4 103 614
Plasty a výrobky z nich	3 447 748	2 984 632
Přístroje optické, lékařské, chirurgické atd.	3 399 950	2 068 976
Obuv	3 174 206	1 374 287

Zdroj: vlastní zpracování z businessinfo.cz

Očekává se tudíž, že v České republice budou mít po skončení přechodného období největší potíže právě podniky působící v automobilovém a strojírenském průmyslu či v oblasti elektroniky a elektrotechniky. Zasažena by mohla být také výroba optických přístrojů a plastových a pryžových produktů. Největší dopad by podle České tiskové kanceláře mohl Brexit mít na podniky napojené na dodavatelské řetězce v rámci celé EU, které by mohl nepřímo zasáhnout především pokles objednávek z ostatních zemí. S komplikacemi by pak měly počítat také společnosti působící ve sklářském průmyslu, které s Velkou Británií obchodují a mají v Londýně své pobočky. (Hosnedlová, 2019)

Konkrétní dopady Brexitu na český export však závisí na budoucí dohodě a uspořádání vzájemných vztahů mezi EU a Spojeným královstvím. Očekává se, že nejhorší dopad by na český export do Velké Británie a na českou ekonomiku celkově měl tvrdý Brexit, tedy odchod bez dohody a obchodování za podmínek daných WTO. Podle ekonomů z České spořitelny by v tomto případě mohly vývozy z ČR do Británie klesnout až o 20 %, tedy o 30 miliard korun, zejména kvůli značným nákladům na export. Tento pokles by pak mohl mít za následek snížení HDP ČR o 1,1 % a ztrátu přibližně čtyřiceti tisíc míst pro české pracovníky. Došlo-li by během přechodného období k vyjednání dohody mezi EU a Spojeným královstvím, dopady pro českou ekonomiku by podle ekonomů nemusely být tak silné. Vývozy by za těchto podmínek mohly poklesnout pouze o

5 %, čímž by se zmínil také vliv na český HDP, pokles by činil přibližně 0,3 % a ztráta pracovních pozic by se týkala přibližně deseti tisíc pracovníků. (Plašilová, 2018)

Očekává se, že Brexit ovlivní také cizince žijící ve Velké Británii, žije zde přes tři miliony občanů EU, z nichž je podle odhadů přibližně sto tisíc Čechů. Jak již bylo řečeno, v současné době se Spojené království nachází v přechodném období, které by mělo platit do konce roku 2020. Po tuto dobu se mohou cizinci v Británii volně pohybovat, studovat i pracovat, pokud ale chtějí ve Velké Británii zůstat i po skončení přechodného období, musí se registrovat v systému zvaném EU Settlement Scheme. Po registraci cizincům bude udělen status odpovídající trvalému pobytu a bude jim tak umožněno i nadále pracovat, studovat a mít přístup k veřejným službám jako zdravotní péče a vzdělávání za stejných podmínek, jaké mají britští občané. Není však jisté, zda tyto podmínky budou platit i v případě tvrdého Brexitu, českým občanům i ostatním cizincům tudíž hrozí, že v případě, že nebude vyjednána žádná dohoda, se budou muset během příštího roku vrátit zpět do svých rodných zemí. (Plašilová, 2018)

Další oblastí, která bude vystoupením Velké Británie z EU zasažena, je tzv. kohezní politika. Kohezní politika, též zvaná politika soudržnosti, je základní investiční politikou EU, která podporuje hospodářský růst a pomáhá vytvářet pracovní místa, čímž by měla zmírňovat rozdíly mezi jednotlivými regiony členských zemí EU a snižovat zaostalost některých oblastí, sjednocování úrovně jednotlivých ekonomik by navíc mělo zlepšovat fungování jednotného trhu. Hlavními nástroji politiky soudržnosti je pět evropských investičních fondů, které jsou dotovány z evropského rozpočtu a jejichž fungování je v současnosti naplánováno do konce roku 2020. Z kohezní politiky těží většina členských zemí, například pro Českou republiku představuje hlavní prioritu ve vztahu k EU. V období trvajícím od roku 2014 do konce roku 2020 je pro ČR v rámci evropských fondů vyčleněno téměř 24 miliard eur, což podle českého Ministerstva pro místní rozvoj také mírně zvyšuje HDP. S plánovaným odchodem Velké Británie, jedné z nejbohatších ekonomik Unie, která do evropského rozpočtu přispívala značnými částkami, se však do budoucna očekává, že příspěvky na politiku soudržnosti

budou klesat, podle odhadů Ministerstva financí by ČR mohla přijít o 20 až 25 % původních příjmů plynoucích z této politiky. (Denková, 2017)

Závěr

Spojené království se od Evropské unie vždy zásadně odlišovalo, ať už svou historií, politickým a právním systémem či prostým geografickým umístěním. Složitý vztah byl daný také zdrženlivým přístupem a skepticismem, který země vůči Unii zachovávala už od samého počátku integračního procesu. Nedlouho poté, co byla britská žádost o připojení k evropskému integračnímu seskupení konečně schválena a Británie se tak stala právoplatným členem Evropského hospodářského společenství, bylo navíc vypsáno první referendum o britském členství v EHS. Tehdy se však většina voličů rozhodla Společenství neopouštět a členství zachovat. Červnové referendum z roku 2016 se však pro historii Velké Británie ukázalo jako rozhodující zlom. Ačkoli byl výsledek velmi těsný, většina hlasujících zvolila možnost vystoupení Spojeného království z Evropské unie. Referendum tak lze považovat za vyvrcholení napětí, které mezi Británií a Unií panovalo už od minulého století.

Důležitou roli v hlasování britských občanů sehrála zejména otázka imigrace. Už od roku 2004, kdy Evropská unie zažila své největší rozšíření, proudily do Británie statisíce migrantů ze střední a východní Evropy, které lákala především vyšší životní úroveň a tempo růstu britské ekonomiky. I přesto, že cizinci byli ochotni vykonávat téměř jakýkoliv druh práce za mnohem nižší mzdy než samotní Britové, měli britští občané pocit, že jim přistěhovalci berou jejich práci. K negativnímu postoji vůči cizincům navíc přispěla také migrační krize v roce 2015, která do Evropy přivedla milion lidí z Blízkého východu a vzbudila u Britů obavy, zda je Evropská Unie schopna nápor přistěhovalců kontrolovat a zabezpečit hranice. Podle Britů referendum nabízelo jedinečnou příležitost, jak získat zpět kontrolu nad vlastním územím a hranicemi.

Bakalářská práce nejprve zkoumala, jak bude vypadat uspořádání vztahů mezi Británií a Evropskou unií po tom, co země Unii opustí. Nabízí se hned několik scénářů. Krajními extrémy jsou situace, kdy by buď k žádnému Brexitu nedošlo a Velká Británie by se i nadále účastnila veškerých procesů a politik Unie, nebo by došlo k tzv. tvrdému Brexitu, tedy vystoupení, aniž by byla mezi oběma zúčastněnými stranami sjednána jakákoliv dohoda. V tomto případě by následně obchodní vztahy Británie a Evropské unie byly založeny na podmínkách daných

Světovou obchodní organizací. Tento scénář by byl pro Velkou Británii nejméně výhodný, jelikož by Británie měla vůči EU postavení třetí země a většina zboží vyváženého do EU by podléhala jak cłům, tak netarifním překážkám. Za modely tvrdého Brexitu se dají považovat také modely turecký a kanadský, v případě zvolení těchto modelů by se Británie mohla i nadále účastnit bezcelního obchodu s EU a určitých dalších politik. Za měkčí formy Brexitu mohou být považovány modely norský a švýcarský, v těchto případech by Británii zůstal zachován přístup na jednotný evropský trh, musela by ale dodržovat všechna jeho pravidla, na jejichž tvorbě by se nesměla podílet. Dále by se neúčastnila společné obchodní, zemědělské a rybářské politiky a musela by i nadále přispívat do rozpočtu EU.

Druhá výzkumná otázka zkoumala, jaké dopady by vystoupení Spojeného království z EU mohlo mít na samotnou Českou republiku. Vzájemné vztahy obou zemí se již od roku 1993 těší velmi dobré úrovni a Británie pro ČR představuje jednoho z hlavních obchodních partnerů. Očekává se však, že v důsledku Brexitu by mohlo dojít ke značnému snížení vzájemné obchodní výměny, jelikož je možné, že zboží bude zatíženo cly a náklady na export tak budou vyšší. Nejvíce by snížení obchodu zasáhlo podniky působící v automobilovém a strojírenském průmyslu a výrobce elektroniky. Zároveň se očekává, že by pokles obchodu mohl vést ke snížení HDP, někteří ekonomové očekávají pokles až o 1,1 %. Pravděpodobně by došlo také ke ztrátě pracovních míst pro české občany, kteří v Británii pracují. Výrazně by odchodem Británie z EU mohla utrpět také kohezní politika, díky které členské země EU získávají z evropských fondů finanční prostředky na zmírňování rozdílů jednotlivých regionů a sjednocování úrovně ekonomik. Česká republika by v budoucnu kvůli Brexitu mohla přijít až o 25 % příjmů plynoucích z této politiky. V případě všech dopadů se však zatím jedná pouze o odhady. Konkrétní důsledky není možné přesně určit, jelikož závisí především na budoucím uspořádání vzájemných vztahů s EU a na dohodě, která bude sjednána.

Spojené království z Evropské unie vystoupilo k 31. lednu 2020. V současné době se země nachází v tzv. přechodném období. Ačkoliv už Británie není právoplatným členem, musí i během letošního roku přispívat do unijního rozpočtu. I nadále zůstává členem jednotného trhu a celní unie, nesmí se však

účastnit tvorby právních předpisů a nařízení EU. Přechodné období by mělo trvat do konce roku 2020, oběma stranám tak poskytuje dostatek času na vyjednání dohody o budoucích vztazích a vzájemném obchodu.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

AHMED, Tawhida a Elaine FAHEY. 2019. *On Brexit: Law, justices and injustices*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. ISBN 978-1-78990-300-3.

ARMSTRONG, Kenneth A. 2017. *Brexit Time*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-1-108-40127-2.

BALDWIN, Richard E. 2016. *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists*. London: CEPR Press. ISBN 978-0-9954701-0-1.

BÁRTA, Miroslav, Martin KOVÁŘ a Otakar FOLTÝN. 2016. *Na rozhraní: Krize a proměny současného světa*. Praha: Vyšehrad, spol. ISBN 978-80-7429-784-7.

CLARKE, Harold D., Matthew GOODWIN a Paul WHITELEY. 2017. *Brexit: Why Britain Voted to Leave the European Union*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-1-107-15072-0.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. 2011. *Základy financí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3669-3.

DA COSTA CABRAL, Nazaré, Nuno Cunha RODRIGUES a José Renato GONÇALVES. 2017. *After Brexit: Consequences for the European Union*. Cham: Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-319-66669-3.

FITZGERALD, Oonagh E. a Eva LEIN. 2018. *Complexity's Embrace: The International Law Implications of Brexit*. Waterloo: McGill-Queen's University Press. ISBN 978-1-928096-63-4.

GOWLAND, David, Arthur TURNER a Alex WRIGHT. 2010. *Britain and European integration since 1945: on the sidelines*. New York: Routledge. ISBN 02-032-9990-6.

HALL, Derek. 2020. *Brexit and Tourism: Process, Impacts and Non-Policy*. Bristol: Channel View Publications. ISBN 978-1-845-41712-3.

HAZAKIS, Konstantinos. 2018. *European Union Political Economy: Theory and Policy*. London: Lexington Books. ISBN 978-1-498-56005-4.

CHARTER, David. 2017. *What Has The EU Ever Done for Us?: How the European Union changed Britain - what to keep and what to scrap*. London: Biteback Publishing. ISBN 978-1-78590-185-0.

KIRCHICK, Jamie. 2018. *Konec Evropy: Diktátoři, demagogové a doba temna před námi*. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-2463-7.

KOLLER, Veronika, Susanne KOPF a Marlene MIGLBAUER. 2019. *Discourses of Brexit*. Abingdon: Routledge. ISBN 978-1-351-04186-7.

KOWALSKI, Arkadiusz Michał. 2018. *Brexit and the Consequences for International Competitiveness*. Cham: Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-030-03245-6.

LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. 2016. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-7485-104-9.

LAURSEN, Finn. 2012. *Designing the European Union: From Paris to Lisbon*. London: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-36776-0.

LAURSEN, Finn. 2016. *The EU's Lisbon Treaty: Institutional Choices and Implementation*. New York: Routledge. ISBN 978-1-409-43462-7.

LELIEVELDT, Herman a Sebastiaan PRINCEN. 2015. *The Politics of the European Union*. Second Edition. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 978-1-107-11874-4.

MACSHANE, Denis. 2017. *Brexit, No Exit: Why (in the End) Britain Won't Leave Europe*. London: I.B.Tauris & Co. ISBN 978-1-78453-878-1.

MAREK, Jaromír. 2019. *Drama zvané brexit*. Praha: Radioservis. ISBN 978-80-88286-10-3.

SACCO, Marcello. 2019. *Brexit: A Way Forward*. Wilmington: Vernon Press. ISBN 978-1-62273-650-8.

ŠMEJKAL, Václav, Olga FRANCOVÁ, Michael KOHAJDA, et al. 2018. *Evropská unie po brexitu: právně-institucionální budoucnost evropské integrace*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-098-4.

WALLWORK, Nicholas. 2019. *Brexit for Dummies*. Hoboken: John Wiley & Sons. ISBN 978-1-119-60125-8.

WELFENS, Paul J. J. 2017. *An Accidental Brexit: New EU and Transatlantic Economic Perspectives*. London: Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-319-58270-2.

WHYMAN, Philip B. a Alina I. PETRESCU. 2017. *The Economics of Brexit: A Cost-Benefit Analysis of the UK's Economic Relationship with the EU*. Cham: Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-319-58282-5.

Seznam elektronických zdrojů

BARROW, Mandy. ©2014. *Project Britain: Geography of the UK* [online]. Kent. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <http://projectbritain.com/geography.html>

Bbc.com. 2019. *Brexit: Theresa May's deal is voted down in historic Commons defeat* [online]. London. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-46885828>

Bbc.com. 2016. *Five models for post-Brexit UK trade* [online]. London. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261>

BLACKBURN, Robert. 2015. *Britain's unwritten constitution* [online]. London. [cit. 2020-03-13]. Dostupné z: <https://www.bl.uk/magna-carta/articles/britains-unwritten-constitution>

BOOTH, Stephen. 2016. *Turkey Is No Model for Britain's Post-Brexit Trade Policy* [online]. Brussels. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.vocaleurope.eu/turkey-is-no-model-for-britains-post-brexit-trade-policy/>

BRIGGS, Mark. 2015. *Europe 'à la carte': The whats and whys behind UK opt-outs* [online]. Brussels. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/uk-europe/linksdossier/europe-a-la-carte-the-whats-and-whys-behind-uk-opt-outs/>

BusinessInfo.cz. 2019. *Velká Británie: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR* [online]. Praha. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/velka-britanie-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr/>

BusinessInfo.cz: 2019. *Velká Británie: Zahraniční obchod a investice* [online]. Praha. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z:

<https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/velka-britanie-zahranicni-obchod-a-investice-19071.html>

BusinessInfo.cz: 2019. *Velká Británie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. Praha. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/velka-britanie-zakladni-charakteristika-teritoria-19032.html#TOP>

CLARK, Daniel. 2018. *Statista: UK GDP - Statistics & Facts* [online]. Hamburg. [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/3795/gdp-of-the-uk/>

CzechTrade. ©2016. *Velká Británie a Irsko* [online]. Praha. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropska-unie/velka-britanie-a-irsko>

DE PLANTA, Franz. 2018. *Britain should follow the Swiss model for Brexit* [online]. London. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.fnlondon.com/articles/britain-should-follow-the-swiss-model-for-brexit-20180131>

DENKOVÁ, Adéla. 2017. *Česko kvůli brexitu papírově zbohatne. Z unijní pokladny dorazí miň peněz* [online]. Praha. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/news/cesko-diky-brexitu-papirove-zbohatne-z-unijni-pokladny-dorazi-min-penez/>

EDGINGTON, Tom. 2020. *Brexit: What is the transition period?* [online]. London. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50838994>

Encyclopædia Britannica. ©2019. *Constitutional framework* [online]. London. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Trade#ref44702>

Encyclopædia Britannica. ©2019. *United Kingdom* [online]. London. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/United-Kingdom>

ETIAS. ©2016. *How Brexit Could Impact Europe's Tourist Industry* [online]. London. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.etias.info/brexit-impact-europe-tourist-industry/>

Euractiv.cz. 2016. *EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu* [online]. Praha. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>

Europa.eu. 2017. *Římská smlouva (EHS)* [online]. Brusel. [cit. 2019-09-11]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=LEGISSUM:xy0023>

FORMICOLA, Bruno. 2018. *The case for Switzerland as a post-Brexit model for the UK* [online]. Amsterdam. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://mycountryeurope.com/politics/switzerland-post-brexit-model-uk/>

Geschichte der EU. ©2019. *Wie ist die Europäische Union entstanden?* [online]. Wien. [cit. 2019-10-01]. Dostupné z: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/agenda/die-europaeische-union/geschichte-der-eu.html>

GOODMAN, David a Bryce BASCHUK. 2020. *The Canada, Australia Models for Post-Brexit Trade and What They Mean for Britain* [online]. New York. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: [bloomberg.com/news/articles/2020-02-03/the-canada-australia-models-for-post-brexit-trade-quicktake](https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-02-03/the-canada-australia-models-for-post-brexit-trade-quicktake)

GOODMAN, David. 2019. *Bloomberg: U.K. Inflation Rate Falls to Lowest Since 2016 on Clothes* [online]. New York. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2019-09-18/u-k-inflation-rate-falls-to-lowest-since-2016-on-games-clothes>

GOV.uk. 2019. *How government works* [online]. London. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/how-government-works#how-government-is-run>

HARRIS, Bryan. 2017. *Why the EU's Charter of Fundamental Rights must not be transposed into UK law* [online]. London. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://brexitcentral.com/eus-charter-fundamental-rights-must-not-transposed-uk-law/>

HOSNEDLOVÁ, Pavla. 2019. *Brexit hýbe evropskou ekonomikou. Komu působí největší potíže?* [online]. Praha. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/brexit/news/brexit-hybe-evropskou-ekonomikou-komu-pusobi-nejvetsi-potize/>

HOSNEDLOVÁ, Pavla. 2020. *Brexit: Od osudného referenda až po vyjednané dohody* [online]. Praha. [cit. 2020-02-26]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/brexit/linksdossier/brexit-od-osudneho-referenda-az-po-vyjednane-dohody/>

HOSNEDLOVÁ, Pavla. 2018. *Co obsahuje finální návrh dohody o brexitu mezi EU a Spojeným královstvím?* [online]. Praha. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/brexit/news/co-obsahuje-finalni-navrh-dohody-o-brexitu-mezi-eu-a-spojenym-kralovstvim/>

HRDLIČKA, Jan. 2020. *Brexit přehledně: Dvoje předčasné volby, dva ministerští předsedové a dva odklady* [online]. Praha. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/brexit-prehledne-dvoje-predcasne-volby-dva-ministersti-predsedove-a-dva-odklady-1364897>

HUTTON, Robert. 2019. *Bloomberg: The Roots of Brexit* [online]. New York. [cit. 2019-12-30]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/quicktake/will-uk-leave-eu>

Info.cz. 2018. *Jak šel čas s evropskou integrací: Podívejte se na historické milníky, které vedly ke vzniku dnešní EU* [online]. Praha. [cit. 2019-09-15]. Dostupné z: <https://www.info.cz/historie-vznik-eu-wiki>

JEDLIČKA, Petr. 2019. *Co je to irský backstop a proč je tak důležitý* [online]. Brno. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/29931-co-je-to-irsky-backstop-a-proc-je-tak-dulezity>

KIRBY, Jen. 2019. *The 2019 UK elections, explained* [online]. Washington, D. C. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://www.vox.com/world/2019/12/9/20993571/uk-elections-2019-brexit-johnson-corbyn>

MCGEEVER, Jamie. 2016. *Sterling's post-Brexit fall is biggest loss in a hard currency* [online]. London. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://uk.reuters.com/article/us-britain-markets-sterling/sterlings-post-brexit-fall-is-biggest-loss-in-a-hard-currency-idUKKCN0ZN1R0>

MCKENZIE, Sheena. 2019. *Brexit deal agreed as EU leaders endorse Boris Johnson's plan* [online]. New York. [cit. 2020-03-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/uk/live-news/brexit-eu-summit-oct-17-dle-intl-gbr/index.html>

MEREDITH, Sam. 2019. *What is the Irish backstop? All you need to know about the border dispute blocking an orderly Brexit* [online]. New Jersey. [cit. 2020-03-07]. Dostupné z: <https://www.cnn.com/2019/09/11/brexit-what-is-the-irish-backstop-and-why-is-it-so-controversial.html>

MINIHANE, Joe. 2019. *How will a no-deal Brexit hit travel in and out of the UK and Europe?* [online]. New York. [cit. 2020-03-18]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/travel/article/how-brexit-will-affect-travel/index.html>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. ©2020. *Vztahy ČR a Spojeného království* [online]. Praha. [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/london/cz/vzajemne_vztahy_cr_a_spojeneho/index.html

MORRIS, Chris. 2019. *Brexit: What is the 'no deal' WTO option?* [online]. London. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-45112872>

NARDELLI, Alberto. 2018. *This Leaked Government Brexit Analysis Says The UK Will Be Worse Off In Every Scenario* [online]. New York. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.buzzfeed.com/albertonardelli/the-governments-own-brexit-analysis-says-the-uk-will-be>

Office for National Statistics. 2015. *Trends in the UK economy* [online]. London. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/economy/economicoutputandproductivity/productivitymeasures/articles/trendsintheukeconomy/2015-02-27>

Office for National Statistics. 2019. *Unemployment rate in the United Kingdom (UK) from 2000 to 2018* [online]. London. [cit. 2019-11-13]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/279898/unemployment-rate-in-the-united-kingdom-uk/>

PAYNE, Adam a Adam BIENKOV. 2018. *What is the Norway model?* [online]. New York. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/what-is-the-norway-model-brexit-2018-4>

PEERS, Steve. 2015. *The UK and the Schengen system* [online]. London. [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: <https://ukandeu.ac.uk/the-uk-and-the-schengen-system/>

PLAŠILOVÁ, Lenka. 2018. *Tvrďý brexit zasáhne český export do Británie. Ekonomové odhadují pokles až o 20 procent* [online]. Praha. [cit. 2020-04-14]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/brexit/news/tvrdy-brexit-zasahne-cesky-export-do-britanie-ekonomove-odhaduji-pokles-az-o-20-procent/>

PLECHANOVÁ, Běla. ©2020. *Euroskop.cz: Historie EU* [online]. Praha. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8885/15152/clanek/1950-1957---esuo-ehs-a-euratom/>

ŘEZNÍČKOVÁ, Aneta. 2019. *V případě tvrdého brexitu ztratí Česko 47 tisíc pracovních míst, uvádí studie* [online]. Praha. [cit. 2020-04-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/brexit-ztrata-pracovnich-mist-cesko-47-tisic-pruzkum.A190813_110444_eko-zahranicni_are

SANDFORD, Alasdair. 2019. *No-deal Brexit: what would 'WTO terms' mean for UK-EU trade?* [online]. Lyon. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.euronews.com/2018/12/19/how-would-uk-eu-trade-be-affected-by-a-no-deal-brexit>

SAPIR, André. 2016. *Beyond hard, soft and no Brexit* [online]. Brussels. [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <http://www.bruegel.org/2016/10/beyond-hard-soft-and-no-brexit/>

Statista. 2019. *Gross domestic product (GDP) year-on-year growth in the United Kingdom (UK) from 2000 to 2018* [online]. Hamburg. [cit. 2019-11-12]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/281734/gdp-growth-in-the-united-kingdom-uk/>

STEARNS, Jonathan a Ian WISHART. 2018. *What is the Norway model, and can it solve Brexit?* [online]. New York. [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/professional/blog/norway-model-can-solve-brexit/>

ŠTORKÁN, Martin. 2019. *Tvrký brexit nejvíce odnesou Němci* [online]. Praha. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/tvrdy-brexit-nejvice-odnesou-nemci-1356225>

TETLOW, Gemma a Alex STOJANOVIC. 2018. *Understanding the economic impact of Brexit* [online]. London. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z:

<https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/Economic%20impact%20of%20Brexit%20summary.pdf>

The World Bank. ©2019. *Population, total - United Kingdom* [online]. Washington, D. C. [cit. 2019-11-09]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=GB>

The World Bank. ©2019. *World Development Indicators database: Gross domestic product 2018* [online]. Washington, D. C. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>

WTO. ©2020. *Non-tariff barriers: red tape, etc* [online]. Geneva. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm9_e.htm